

СЕЛИМИР РАДУЛОВИЋ

ГДЕ БОГУ СЕ НАДАХ

Избор из књига –
Последњи дани, Сан о
празнини, У сенку улазим, оче

Библиографија

Београд – Нови Сад, 2022

СЕЛИМИР РАДУЛОВИЋ

О ТАЈНИ
РИЗНИЧАРА СВИХ
СУЗА

СНОВИ СВЕТОГ
ПУТНИКА

 Laguna

Београд – Нови Сад, 2022

Copyright © 2022 by Селимир Радловић
Copyright © овог издања 2022, ЛАГУНА
Copyright © овог издања 2022, Архив Војводине

ISBN 978-86-521-4977-3 (Лагуна)
ISBN 978-86-6178-004-2 (AB)

О ТАЈНИ РИЗНИЧАРА
СВИХ СУЗА

*Са блајословом
Њејової Преосвешћенства
Епископа новосадскої и бачкої
др Иринеја*

*Добар човек из добре ризнице срца својеїа износи
добро, а зао човек из зле ризнице срца својеїа износи
зло, јер усїа њеїова їоворе од сувишка срца.*

Јеванђеље по Луки, 6, 45*

* Свето Писмо Старога и Новога Завјета – Библија, Свети Архиепископ Српске Православне Цркве, Београд, 2004, стр. 1214.

ТАД И ОКРАЈЦИ СВЕТА БЕЈАХУ КРУПНЕ СЕНКЕ

еби, Скитачу мој, што испуњујеш век наш
Похлепни, нек засја ово сунце наде, радосно слово
О Јагњету Божјем, што ишчупах из вечног слова,
Из Књиге очеве, и сместих у срце своје, уз
Паклени крет чета идумејских,
Да знаш – да трчах за сенком, да држах ватру
У рукама, да кићах пределе пусте и кружих, без
Кључа, јадом земљаним,
Да усниш – то Дете у зрелости својој, Извор с
Којега сви писмо воде и беше уз камење што очи
Имаше а не виђаше,
Да населиш постељу Његову, царство мира и
Радости вечне и да, као пламен свеће, што пресеца
Трошну и мрачну одају, засјаш у пустоши нашој!
О, дане вечити, галилејски, што изроди Близанца
Смрти и испуни срца наша, грабећи к сутону
Вечерњем, ка Гори, к пољупцу *свесрдном*, к
Трену кад иokraјци света бејаху крупне сенке!

(О тајни ризничара свих суза)

књигама не нађох ништа!

Беше то махом зелени засад чији једри
И нахерени плодови даваху лажну
Наду.

Ништа не нађох у њима!

Ни муњу слепца што певаше и тужаше
У исти мах, ни невидљиву и
Непотрошиву врпцу, ни удешену и
Искидану крошњу, са Златном граном,
У чијем замишљеном хладу рађаху се
Звезде.

И док трчах за сенком, с ватром у рукама,
Испијах пехаре, пуне, ведрозрачне,
Затурене, а вечне древне приче.

Беху то чудеса свакојака –
И рађање из цвета лотосовог и летење
На облаку, и седење на дуги, и потрага
На дну мора, за чудотворном травом
И за златним печатним прстеном,
Анђеоским, између плећака.

Па ипак, у књигама не нађох ништа!

Ни страх, ни наду, ни веру Оног што
Додиром руке даваше здравље другима.

И не могаше се загубити и не
Ишчезаваше из очију, већ умираше –
Васкрсавајући!

Оног што рече:
– Ко ме изгуби, мораће да ме нађе!

У Књизи је, с печатом новим, Оче, све!
Скривена до бола, похрањена у вечности
И тајна, твоја, вековечита – и тајна
Ризничара свих суза!

А тражио сам даноноћно, листао и
Оно што никада олистати неће.
Удисао бели прах, тровао се њиховим
Отровним млеком, излагао зрацима
Црног сунца.

Путовао у земљу мрака, спуштао се
У бунар живота, напуштао своје тело,
Хтео да ухватим и заробим смрт,
И купао се, без мајке, у зачараној
Води Стикс и у тешитељској
Легенди о невидљивом.

Док не дођох до Оног што немаше
Камена на који би главу своју спустио,
Нит постеље – до бразде на каквој
Њиви, до корита крчке барке и хлада
Старе маслине.

И не чух речи које постидеше оне што
Цеђаху комарца и камилу прождираху,
И лажно се мољаху. И дигоше грешнике
И задобише сиромаше.

Беше то говор који се први пут чује,
Беше то млада реч бегунца што
Справљаше нови печат – с бојама
Светлим и чистим,

Учитеља што на трошним праговима
Кућерака, у синагогама, на малим
Градским раскршћима, из лађе, или на
Обали језера, учаше Галилејце своје.

Па ипак, као Идумејац страшни, убица
Жена својих и деце своје, кад год
Зашушти невини лист и затрепери
Сенка нека,

Враћах се у зелени засад, у чијем хладу
Све сенке беху исте, а плодови, сад
Смежурани, без боје и живота.

Шта скривих, шта згреших, Оче,
Кад застраши се срце!

Јер не знах
Кад падах – да падао нисам, Оче!
Кад стрепех – да бивао сам тада, Оче!
Кад губих – да добијах тада, Оче!

Јер шта је благо пропадљиво и празно
Уздање у њ и светлост у којој
Купасмо се – ако не дрхтај пред даром
И милошћу Божјом!

Јер шта је ваздух испоснички, и облак
Што лута изнад наших глава, и човек
Са знањем – шта је, ако љубави нема!

Но иако захваљивах на изласку и
Заласку сунца и не расипах дане,
А године, ипак, иђаху својим путем
Из сна – о свету не мишљах тако!

А ко беху тихи, на земљи, Странци, што
У ћелијама, у кули изгнаничкој, не губећи
Наду, крепише милошћу и утехом, док не
Летех крилима својим, о томе не знах
Ништа!

Све до часа кад дигоше ме, из суза
У радост душе, као кад после буре
Мир насели срца наша и душу нашу,

Да се одрекнем себе и понесем крст свој
И пођем за Господом кад трже се, из сна
Изљуби каменове и сломи стари печат!

О, Истино вечна,
О, речи вечне живота вечнога!

(Бегунцу, брату)

творите капије града, да огласе се
Звона,

Да заблиста свет бездомних и чистих,
Да уђуте ти гласи неопрезни.

Отворите капије златне, катанце разбијте,
Браћо,

Да уђе вековечити Дечак,
Да уђе Пастир стада –

И да га уста славе и да га душа хвали!

У сиромаштву Сиромах, у простоти
Прост, што најави га, немирном
Својом сетом, љубитељ летњег хлада
И чувар златних пчела.

Да уђе човечја душа, и Син, и Отац,
Браћо, стидљиви зрак што удева се кроз
Лук небеских врата, Господар Авраамов и
Наш.

Отворите капије, браћо, сад збогом
Добошари, уклоните синови блата из
Земље Мизраимове,
И запреге трошне – оружја звекет
Страшни, за њега, браћо моја, што у
Сенци младог лишћа листаше
Природе књигу.

И из ње узе језик и мирис ливадски, Очев,
Што дизаше се до неба.

И слушаше шум трске –
Што под ударима ветра свијаше се
Крај реке

И гледаше зелену траву и кринове
Црвене, и жуте, и љубичасте, и смокве,
Што скриваху се иза мркозеленог лишћа.

И гују стидну, и смука, те ледне
Сенке, браћо, и стада бројна по
Пашњацима.

Отворите их, браћо, капије мисирске,
Браћо –

За глас који говори, за руку која пише.
Цареви да га приме, свештеници да га
Истрпе, богати да га не презру!

Из суза непогоде, да сине природе
Лице и радост објаве зоре
Кад избори се с врелом сенком ноћи!

Отворите их, браћо, капије тамничке,
Браћо –

Јер градови су пусти и браћа наша су Пуста! За
Изгнанника, браћо, за Странца
У кући својој. Да запевамо, браћо,
Да заплачемо, браћо, пред славом и
Ловорима, пред душом човечјом,
Чистом и потрчимо за сенком,
Утешимо се њоме –

И клонимо се оних што као дим ће проћи!

(О, надо, о, варко златна)

е беше таквог у Капернауму!
Пред очима његовим, као у слици
Пророковој, ни небеса не бејаху чиста,

Јер да га слушају долазаху и вртлари
Вредни, и ковачи препланули,
И зидари снажни, и ратари ведри,
И пастири, с белим пастирским
Даровима, и господа, господа,
Капернаумска!

Али и они што као пси, гладни,
Стајаху крај врата и остајаху последњи,
Не одвајајући очи од њега и купаху се,
У речи његовој, као у некој утешној
Светлости.

И онемоћале удовице, и грбави,
Запуштени, старци, без наде, и сироти,
И болесни, и божјаци, згасли, без
Крова,

Деца истога Оца – слуге истога
Господара!

Тек рибари тихи, синови капернаумски, Лађари
Прости, који праху руке у
Води, а дух у осами, свеци –
Из простог народа галилејског!

Не беше то само звук и писмо, не беше то
Само дар неба милосног, нит нежно
Слово на песку, реч из уста невиних,
Превратничка – и дуги, дуги тутањ,
Већ нада, та варка златна, с Брежуљка.
Тихи изворски шум из гнезда кућног,
С опустеле њиве –

За оне што су доле – да буду горе,
За одбачено – да буде омиљено,
За презрено – да буде поштовано,
За кротке – што зле и гневне
Кроћаху благошћу срца!

Јер велики бејаше – мали
И господар бејаше – слуга,
А глава царска – ропска!

И видљиво – сад бива невидљиво!

А све зле и добре – и праведне и
Неправедне грејаше Његово сунце!
А ко је, уистину, чист сад иде стазом
Свете смирености, Оче, ка достојној
Небеској утеси, раздајући све што има,
С песмом од сунца, од звезда, од
Уздаха.

(О послатом од Бога)

а л' ми што бол земаљски расипасмо и
Познасмо крај његов и држасмо се њега
Као уздања празног,

Што певамо о сину Захаријином, и оцу
Што оста нем кад му глас анђеоски
Саопшти радосну вест, из рода Авијина,
И Јелисаветином, од кћери Аронових,
Што сневаше у петнаестој години
Власти ћесара Тиверија. Тад Јудејом
Управљаше онај што кривице ниједне
Не нађе за Јагње Божје, што о Дану
Бесквасних хлебова, јер праше руке,
Рече:

– Хоћете ли да вам пустим Цара јудејског?

А Идумејац страшни Галилејом
И брат његов, Филип, Итурејом и
Земљом Трихонитидом, а Лисиније
Четворовласник Авилином,

За време Сетовог сина
И зета Сетовог сина, првосвештеника,
Што га, у пустињи, као трску, љуљаше

Ветар. А крштаваше у Енону, близу
Салима, Претеча славни, јер би послат
Од Бога,

Јер најави Јагње Божје, које узео на сѐ
Грехе света, и приправи пут Његов, и
Поравна стадо Његово. Како и најави
Син Амосов!

Да л' и ми што гушимо се у праху
Дневном, у тужној поворци века,
Људи пролазни, што служисмо закону
Греховноме, пред оним што не беше
Светлост, већ о Светлости да сведочи
Дође, што позна да Бог и од камења
Може подићи децу Авраамову,

Што пође по свој околини Јордана да
Крсти водом и најави да за њим иде јачи
Од њега, коме није достојан одрешити
Ремена на обући његовој.

И рече:

– У његовој руци је лопата, па ће
Очистити гумно своје, и скупиће
Пшеницу, а плеву сажећи огњем
Неугасивим!

Што допаде тамнице, јер кораше
Идумејца страшнога и жену његову, жену

Брата његовога, што нагна кћер своју да,
На тањиру, заиште главу Крститеља –
Што и доби! О, зар и ми, са сунцем што
Нас пресреће и дарује, озго, не бесмо
Рашће патуљасто.

Јер, ко смо? Гребен што стидан стрши
Изнад узвитлане површи водене. Ил’
Трен смртни, роса, несустала, што
Капље с траве јутарње. Ако и
Помислисмо:
– Зар живесмо и тад тихи, скривени,
Поред највећег међу рођенима од жене.

Знам! Тај час је облик трајања чистог,
Уздање Божје, то знање многоцено,
Трен вечни. Па опет нам је дато да,
Истину не затајив, уденемо зрак
Смртоносни, као час водени,
Као нежна кап ваздуха. Сећање је то што
Расте у нама и у сну нас прогони!

О, ми, на земљи рођени, оборени,
Под мрежом Очевом, разапетом, ми
Јучерашњи, што надање наше
Обраћаш у ништа! Од жене рођени,
Што, устопце, идемо путима Твојим.
Па, ипак, зар се не сурвавамо у земљу
Тавну, у сен смртни! О, прах смо праха
Који вихор силни разноси!

И кад би сад рука немоћна задрхтала
Само, без светла, на пустој њиви, да л'
Срце би слабашно издржало кад сруши се
Глава оног што крштаваше водом, што из
Земље у земљу у светој иђаше ноћи!

(Дванаест каменова)

писмо ли с извора чистог,
С длана сирوماха, из срца које говори?

А рекосмо ли, уз трубе јерихонске,
С душом, чврстом у добру,

У мојој сузи – дотичеш ме,
У мојој сузи – говориш ми,
Дечаче галилејски!

И бејасмо ли, скупа, уз удовице
Наинске сина, уз кћерку Јаирову, у
Кући из мртвих подигнутог Лазара, уз
Марију и Марту, што их разбуди,
Ганут плачем мајке, оца, сестара двеју,
Уз камење, сирово, неуглачано,
Уз свице – а не уз буктиње,

У Емаусу, на обали Тиверијадског мора,
У драхмама, сикалима и минама онога
Што напусти сто изобиља, са сребром –

Ил' у души, уз глину речну, душе под
Смоквом, у сведочанству руку,
А не очију, уз синове грома, уз синове
Зеведејеве

И сина Јониног, што изусти:
– Господе, Ти знаш све, ти знаш
Да те волим.

И брата његовог Андреја.

И оног што не вероваше док не стави
Прст свој у ране од клинова и своју
Руку у ребра његова, јер не знаваше
Да благо је највеће не видети –
А веровати!

Па на Ермону, с којег спушташе се роса
На сионске брегове, сионске, кад појави се
Светлост. Па, уз мученика ноћног, ђака Рабинског,
што се бојаше дана и стидне
Сенке Суда,

Уз брзу реч момка из Витсаиде,
Уз Левеја, прозваног Тадеј, Симона
Кананита и Јакова Алфејева.

Ал' и с прстима грабљивим, лоповским,
Што држаху кесу и скупљаху округле
Металне испљувке –

Кад одоше, као овце међу вукове,
Да буду мудри као змије и кротки као
Голубови!

Уз храст хиљадугодишњи, уз мило сунце,
Уз дар ваздуха, уз кап воде, уз парче хлеба,
Уз чисту звезду, уз светло врело, заувек
Испуњено надом.

И бејасмо ли, опет, за столом Божјим, у
Емаусу, кад Незнанац узе
Хлеб и преломи га и преда браћи
Својој

А, они – отворише очи,
Ал' Незнанца не беше више!

Јер у зебњи својој, у незнању,
Блажени, тражише Живога међу
Мртвима.

То чисто лице што прихвати дан испуњен Тамом да
Светлост засине још јаче –
И обасја нове дане!

Јер вероваше, у речи Пророкове,
Да доноси нам сунце ново и дух нови
И у наша тела усађује срце своје

Да волимо као што Бог воли
И праштамо као што Бог прашта!

(Сад плачи, Симоне, брате, радуј се, Стено)

н је, љубављу земном, волео Гоњеног.
И није веровао да би његов Бог могао да
Умре, као што код смртнога човека бива.

Иако беше маловеран и зазираше од
Ветра, па не мишљаше на Божје него
На људско и три пута се, у ноћи
Преварној, док још петао не пречисти
Грло своје, у дворишту зета Сетовог
Сина одрече учитеља свога.

Па ипак –
Тихи му корак нађе сунце ново и душу
Ветра и речи нове. Да у звезду се, кроз
Зрак подневни, претвори и очима многим
Мотри друге.

Тад разли се крик што се чу
У просторима већим од неба и земље.

О, Стено, о, изворе, којим и данас
Гасимо голему жеђ! О, душо, која знаш
Да се молиш. Још тражим људе међ
Којима човек може дисати. На твом
Камену сазидаћу Цркву своју.
И врата Пакла неће је надвладати.

Беше то реч Очева, с небеса,
И благо сина Јониног, уздање,

Да ће сести на један од престола и судити
Над једним од племена Израиљевих,
И да ће добити сто пута више од оног
Што је оставио!

И док бледа месечева сенка носаше
Наге сенке. О, зар их не познах више!
А камење, сирово, неуглачано,
Ваљаше се по путима што некада
Царски беху –

Сваки од дана њихових свањиваше
У крви Учитеља. И множаше се патња за
Патњом, кад отисну се у сан, у наш сан,
Ходајући путељцима древним, кораком
Крилатим,

А дуже ноћи од те не беше.
Ах, да је још само мало неба!

И света што спи у мрежи Учитеља –
Кад си млад опасујеш се сам, и идеш
Куда желиш. А кад остариш, шириш
Руке немоћне, и други те опасују
И воде куда не желиш.

Copyright © 2022 by Селимир Радуловић
Copyright © овог издања 2022, ЛАГУНА
Copyright © овог издања 2022, Архив Војводине

ISBN 978-86-521-4976-6 (Лагуна)
ISBN 978-86-6178-003-5 (AB)

ПОСЛЕДЊИ, ДАНИ

ПОЕТИКА

Уноћ у ноћ машто
Мајчице низ златни гиб свести
Гримаса страх тамно крајолик
Пиле нек тање
Неонску шкољку, Времена
А рука голубица дрхти, Ум вијуга
Арлекин апсурд гротеска *houmor noir*
И нек опише, То и само то
Да се збира дели и глава пуца
Каријес нек шчепа срце, Срдашце болно
И окује у песан
Док низ мермер клизи слика, Чисте
Тмине: магије сна арабеске
А онда пустити, Крв нек певац
Вришти цврчи нек преде златно лудило
Удише опиљке црвене дрхтаје
И љуби пурпур као
Што Јуда сакати љубљаше риђокосог.

ПАУНД

Да обрежем медаљу – ломачу
Ил' зарубим жедно сечиво

И лет – колачић, Ззззз
Лакејско брујање мужјака
Да круним кртичњаке, Митске
Речник – душу неонских длачица
И дражим кошчице као инсекте

Да оглувим воду, Истањим
Да обрадим лице, Агенцијски

Док се шири рзање божанске харфе
Огњене – кукасте, Спирале
Мари, Хуане.

ТЕБАНСКИ, СТАРЦИ

Јер, Рубови се размичу шкрти
Као грбава небеска сфинга, Штета
Оловни човече каква штета

Прогледали смо испод моста, Рано
Сред лиснатог разреза реке
И умашћене збрчане свите
Сад, Идемо до краја сине
Уз педаљ-оца странца без очију
Који откива дуге старачке чавле

Ил', Сунђерастом вешцу мужјаку
Вратару лажне биографије
Децо моја, Вирус демонски
Ова јабука што нестаје, Стаклена
Ово семење што трује тетиве учитеља

Јер, скинули смо копче с давних ожиљака
Старчев огртач златне дроњке
Обрубили јетру, керамичко, клупко
Између пет храстових облица

До врча где цури неонско вино
И вртложе длачице вунених цветова.

ПОПА

Године господине се вуку, лижу
А правог кључа нема

Који би отварао затварао
Браву гунђаве сфинге

Тачно

Свет је тајна
Питалица чији шрафчићи
Лакрдијаши држе правоугаона носила

А само гусани пањеви
Пљују божанску пилулу
Штићеника Мај, А.

Н/ТАДИЋ

Она и гутач ватре сторуки
Ил' она божански пенушава
Што гњечи влажне смоквице

Не можеш јој ништа
Не можеш јој ништа
Ни угристи размрсити, Реп
Ни дунути у увце, исушити барицу

И облизује успаљене старце
Њихове ноћне сточиће, Месингане
Облаже црвеним чиодама
Вијугавим зарезима, Звекетом

Џаба твоји разломци таласићи, Зујање
Целоноћни програм параноје
Кокошја берза у, Месту

Џаба џаба иследниче
Твоји зашестарени опкорачаји
С, лева.

РУЖА

И као да никад, Нећеш
Ама баш никуд нећеш
Истањиш сечивом, Златним истањиш
Грудвицу вратног мяса
Језик међ зубе у тучак
Уденеш канап желатин
Шегртски оштриш, Алат
За црне округле очи
Искујеш црне веђе
Буди се згужвана жила
Док ореш живинску бразду
И вежеш звончиће крви
Да л' давно ли, То беше
Или ће свагда бити.

ГАЈ, ВАЛЕРИЈЕ, КАТУЛ

Лоши песници распусне жене и Велики диктатор са својом свитом: нек остане забележено*: то су три ствари, драга моја Волоока, о којима не желим причати. Но узмемо ли да се с првима кадикад виђам да си ти моја вечна муза остаје дакле он: Гај, Јулије, Цезар. Тајна служба је тајна служба чујем твој шапат но што се мене тиче њен рад је јаван. Знам Императорову моћ осећам његову страст па и спремност да где-кад мисли. Наслућујем: опчињеност тобом узроком је грозничавог погледа. Но све је то неважно и може се сврстати у ред предрасуда Асинија, Полиона и њему сличних. Опет таутологија: љубавна веза је љубавна веза: реч је о другом.

II

Мада не пориче да је полуживотиња он није чак ни животиња. Мада се понаша као полубог он жели бити бог. Цезар је мајстор фарсе савршени стилиста. Уметник брисања како би рекао Марко, Тулије, Цицерон. Али све што се да избрисати лако је изнова забележити: не брише људска памет већ синтетика.

* Ауторов извор: Торнтон Вајлдер

Жуч која цури шавовима моје овенчане главе неиз-
брисива је. Свемогућа ти си сасвим у праву: ако већ не
знам мрзети Императора одвећ презирем.

ВРЕМЕ, ТВОРАЦ

Сам, ал' понад тебе главо, Главе стола*
Но амбис твој је понад других
А занат најмоћнији од свих Везем ли змијски, Поруб
Мрсим ли шавове гнезда, Комедија је златна копча
Мислим ли вући ћу ожиљак, Римом даноноћно
Сред твоје тамне крчме
Ја судим Гаје, Валерије мермерну маску
Шербет дарујем римској кухињи
Но неодлучан очас
Док ране глуве гноје
И скупљам црне опилке, Чауре
Луција, Мамилија, Турина
Стварно – да ли је жив
Луције, Мамилије, Турин.

* Састајалиште код *Миланске коцке*

ГРИМАСА

Од носа према, Челу
До испод браде право
Понад темена даље ка гнојној
Штипаљци мозга
Кад сличица се јавља и
Новчићи зазвече
На метар-два у црном
Гледаш а гледа те кроз очи
Но вратиш руку горе утрљаш
Шкољкицу носа још, Горе до
Испод чела оближеш дрхтаја два
А све у, Круг-педаљ
После је папир шпијун
После је белина црна
А ти јој притежеш сапи
И прилазиш, Јој дубље.

САН О ПРАЗНИНИ*

Деедја Деедја, Деедја једина моја Деедја.
Божанска Деедја између твојих угластих вулкана.

Док увезаних очију искушавам
Бодеж што брише леђа старца
И чекам да
Слобода упрља Рим

Све глупе завере и језик кукуте нису ништа спрам
ове лаке омаглице. Збогом Изидин скуте.

И не питај зашто је мртав Луције, Мамилије,
Турин.

* Овај циклус песама (последњу целину понајвећма) могуће је унеколико поистоветити с оним што Гај Јулије Цезар у једном писму назива *сном о празнини*.

I

СЕЛИМИР РАДУЛОВИЋ

ПОД КИШОМ СУЗА С ПАТМОСА

О ПАСТИРУ И КАМЕНУ СА СЕДАМ ОЧИЈУ

Laguna

Београд – Нови Сад, 2022

Copyright © 2022 by Селимир Радуловић
Copyright © овог издања 2022, ЛАГУНА
Copyright © овог издања 2022, Архив Војводине

ISBN 978-86-521-4978-0 (Лагуна)
ISBN 978-86-6178-005-9 (AB)

ПОД КИШОМ СУЗА
С ПАТМОСА

*Песме за душе оних који ништа
немају, а све поседују.
Тихим синовима земље, ојей!*

С ИСТОКА, ЗАУВЕК

С ИСТОКА, ЗАУВЕК

пролећа, заувек, кад усправља се
Живота талас, крећућ к божанској
Зори, ти руменим се јављаш зраком,
А душа ти крилата, великог
Лаћа се дела.

5

Па се сила небеска, с пролећа,
Заувек, кроз ноћ пробија тавну.
У сјају вечерњем, у свемоћном снопу
Звезда, слушааш мили глас дечји.

И то од дивних научи људи.

10

Тад, иако сам, с Истока заувек, плетеш
Венац за срце, па се осмелиш, и из
Пепела дижеш, пред капијом Очевом,
Негујућ природу просту,
Боравиш у кругу и враћаш душе
Узете. Острво је то малобројних
И храм стараца ревних, што, молитвом,
Дижу букет синова неукротивих,
За свет, природом, датих,
А предатих песми.

15

20

Весника-тумача, плен носећи свој.
Јер, дрхћући прилазе земљи,
И у таласима тела, спуштају
Очевим гајем.

Па им се, гласом испунив ваздух, 25
Од големог страха, помера
Дрхтава усна. И очи се гасе.
Таласи беху силни, бродовље
Загубљено.

Јер, с пролећа се, заувек, присећаш 30
Живота прошлог. У пророштву вешт,
Старим се сновима враћаш
И присној дечачкој магли,
Обе испружив руке, славећ
Повратак Очев. 35

Тад се, од брега до брега, певаху
Радосне песме, радосно рађаше биље
И цветови ницаху нови,
Па, миран, приносиш жртву
Као и Отац наш, под будним, 40
Чежњивим оком, крећућ се небеском
Стазом, у наговештају лепом, из облика
У облик идеш.

Сад у облаку скривен,
Сад снагом света вођен. 45
А, тргнув се из сна, питома душа
Људска у наручје ти хрли,

Плен постајући лак.
Јер дише нежношћу траве
И у њој блиста све живо 50
И изнова се јавља, с пространог
Стижућ виси, с пролећа, заувек,
Будећи природу људску, у теби
Још звук само слави.

О, драги мириси земаљски, 55
О, миле сенке земаљске,
Запеваш, уз помоћ муза,
Гласа што заводи стење
И бујице речне, и храстове горске.

А са заласком сунца, 60
Окружен биљем бујним,
Сећаш се смоквиног листа,
Што, с врха ветровитог, испушта
Капи млека.

О БЕЛОЈ, БЕЛОЈ, РИЗИ

СЕЛИМИР РАДУЛОВИЋ

СЕНКА ОСМОГ ЕОНА

ДВАНАЕСТ

Laguna

Београд – Нови Сад, 2022

СЕЛИМИР РАДУЛОВИЋ

О ДУКАТУ
С ЛИКОМ
СТАРЦА

У ЦАРСТВУ
ВЕТРОВА
АРАМЕЈСКИХ

■ Laguna ■

Београд – Нови Сад, 2022

СЕЛИМИР РАДУЛОВИЋ

ОНО МАЛО СОЛИ

■ Laguna ■

Београд – Нови Сад, 2022

СЕЛИМИР РАДУЛОВИЋ

ОЧЕВО ЛИЦЕ КЊИГЕ

(Разговор с Милошем Јевтићем)

РЕЧ КРИТИКЕ

Laguna

Београд – Нови Сад, 2022

Copyright © 2022 by Селимир Радуловић
Copyright © овог издања 2022, ЛАГУНА
Copyright © овог издања 2022, Архив Војводине

ISBN 978-86-521-4982-7 (Лагуна)
ISBN 978-86-6178-009-7 (AB)

ОЧЕВО ЛИЦЕ
КЊИГЕ

Драѓи Селимире Раѓуловићу,

Давно је било кад ми је наш заједнички пријатељ Чедо Мирковић предложио да и са Вама разговарам. Касније су то учинили, прво, Миро Вуксановић, а касније и Иван Неђишиорац...

Упућујем Вам поштања.

Надам се да ће ова књижа, као и претходне књиге у Колекцији „Одговори”, омогућити читаоцима да се ближе сретну са Вашим стваралачко-животним путем, али и да сазнају Ваше увиде о многим актуелним темама нашег времена.

Очекујем да ће се, као и остали моји саговорници, обрађени блок фотографија које ће обогатити нашу дијалога...

Предлажем да замолимо Драѓана Стјанића, односно, Ивана Неђишиорца да – ако буде у нашим разговорима нашао подстицај – напише предговор.

Поздрави и поштовање,

Београд, јесен 2016. године

Драћи Милоше,

Радујем се суочењу с Вашим (прејепознајљивим) умно-
женим њишлалачким низовима, с мојућношћу да их
предам налећу мисли и осећања, укроћим и усмерим
словима, да именујем све боје светла, са свешћу, нарав-
но, да је једна слава сунца, а друга месеца, да све зве-
зде, велике и мале, не носе исту славу. С разлојом је ре-
чено – у кући Оца нашега, који нас љуби, кори и по-
правља, многи су сћанови.

Веома сам Вам захвалан што ме погосећаше на на-
шеј заједничкој пријатеља, почившеј Чедомира Мир-
ковића, о чијој сам књизи говорио у Новом Саду, у
Машици српској, пре два десетлећа, када смо се упо-
знали. Једном приликом назвао сам га **ојчињеним
ојмичарем књија** који је веровао да нас чишање води
у нове и непознате крајеве, али и да отвара љуше-
ве ка нама самима. У његовој јединственој култур-
ној и књижевној мисији, судећи по интензијетету по-
свећености људима и послу, било је нешто од оних
веродостојних заноса свешћенорадње и свешћенослу-
жења. Помињете још и академика Мира Вуксанови-
ћа и Драгана Сћанића (Ивана Нејришорца), пред-
седника Машице српске, који су Вам, иакође, сутери-
сали да разговарате са мном. Хвала им на томе.

Са знајжељом очекујем Ваша њишања. Она ће ми,
верујем, омогућити да, изнуђра обасјан, закорачим
у просјор сећања и отворим вековечита враћа де-

шињсѣва, или, љак, да се суочим с ѿачком ѣрелаза од месѣа рођења ка месѣу живљења. У ѿоме видим основну вредностѣ Вашеѣа умења – да ѿодсѣакнеѣе са-беседнике да реѣисѣрују и оно маѣловиѣо, шѣо сѣа-вајуѣи клизи, ѿказујуѣи им ѣуѣи до несѣварне и ѿи-хе свеѣлосѣи у ѣима. Ви сѣе, у ѿом смислу, је-динсѣвени – као шѣо се восак ѿоѣи у недрима оѣња, ил нежни, ѿек изникли, лисѣи несѣаје ѣред ударом мраз-ним, ѿако се и кандило, без уља, ѣаси и ѣроѣада.

Већ је речено – савремени светѣ, у којем ѣрех ѣада као снеѣ и све засѣа, множи се и расѣе бројем, али не и лейоѿом и даром живоѣа. То је светѣ у којем ѣли-на ѣлину клевеѣе, кушајуѣи сладосѣи, исѣјајуѣи оѣ-ров, у којем се ѣлина над ѣлином ѣорди, у којем се, без осѣаѣка, мења вечностѣ за кашику меда. Као да у ѣему има месѣа само за **кѣри сирске и кѣри фи-лисѣејске**. Савремени човек, и када усѣаје и када ѣада, ѣрикуѣља снаѣу, изушѣујуѣи – оѣросѣи, Го-сѣоде, човек сам и слаб сам! Суочавајуѣи ме с ѿим и ѿаквим светѿом, с ѿим и ѿаквим човеком, с леде-ном неѣокреѣношѣу савременоѣ светѣа и охолом оса-мом савременоѣ човека, с **ѣомереним домо**м, како ве-ле ѿеолози, односно, са **семиоѣиком слейих**, како ве-ле философи, с ѿим ѿроном од ѣрашине, омоѣу-ѣиѣеѣе ми, уверен сам, суочење с иницијалном ѿач-ком меѣафизике – да разѣоварајуѣи с Вама, разѣо-варам са собом, ѣредочавајуѣи оно шѣо знам о себи и о светѣу. И да, макар на ѿрен, ѣомислим да сам видео оѣањ и да сам се оѣрејао на ѣему. На ѿоме сам Вам, уна-ѣред, искрено захвалан.

Најоcлeйкy, видeћeмo шћa мoжe, гpaћи Милoшe, ђe-
cник, cав oд чacакa и шрeнyшaкa, кoји живи у вишe
нeгo oскyднoм врeмeнy. Ту їдe цaрyјy їcи дoђaћaши,
їдe ce бoл нe oсeћa и зeмљa cузaмa нe зaливa, їдe cy и
нaјизaбpaнији ђecнички дyхoви, мaњe-вишe, cаmo
cкyїљи или јeфћинији cвeжњeви хaрћијe, шeиcкo јe
їрeйcyшћићи ce рyмeни вeчeрњoј, шћo cуцe иcїрaћa
кa зaйaгy, їoјy їћицa нeбecких, лeйoћи лђљaнa їoљ-
cких, дicањy шрaвe, кoјa дaнac јecћe, a cyшћa нијe. И
Ви и јa дoбpo знaмo дa Бeзимeни нe рeмeћи шeк-ћaкo
и дa Oћaц cвeћa нe шeиши и нe їoдижe шeк ћaкo. Бeз
шрyдa и cлyжбe нe мoжe ce дoћи дo oбeћaнoї кoмaдa
хлeбa. Иaкo живимo у cвeћy у кoјeм ce їcалмoдic-
њe їрeшћoрило у їлaч и иcкрїућ зyбa, кoји ce їacи
кaо дрвo, кaд їa зaлoжимo и oћњy їрeдaмo дa їa јeдe, у
cвeћy у кoјeм oчeви, бeзбpижни, јeдy їрoжђe кисeлo,
дoк дeци њихoвoј шрнy зyби, двe cћвaри ce нicy їрo-
мeнилe у минyлиx двe хиљaдe їoдинa – Бoї и їyућ кa
Бoїy. И дaнac нac їрaиши и їрљa иcћa їрaишинa, мијe и
чиcћи иcћa вoдa.

C вepoм дa ћeмo cyїocћaвићи cћpacнy eнepђијy мисли,
дa нaм yм нeћe, yћpазнo, лyшaћи шaмo-aмo, дa ћe чи-
ћaлaц, нa кpaјy чићaњa нaшe књићe рaзївoрa, oсeћи-
ћи кaкви cмo, a нe кaкo ми зaмишљaмo дa cмo, cрдaчнo,

Сeмeкy Одрoвић

Нови Сaд, дeцeмбap 2016. їoдинe

РАЗГОВОРИ

Милош Јевтић

Радуловићи су – колико сам се обавестио – са Цетиња...

У каквој породичној средини сте одрасли?

Да ли почетна сазнања живота дугујете оцу, иначе међуратном српском песнику, затим мајци, као и сестрадама и браћи?

Да ли су Ваши први видици били везани за завичајне традиције?

Које прве слике света памтите?

Уосталом, како су Вас припремали за школу?

Селимир Радуловић

Одрастао сам у десеточланој патријархалној породици на Цетињу – отац, мајка, троје мушке и петоро женске деце. Андрија и Зорка, па, редом, Смиљка, Слободан, Славко, Славка, Сенка, Стојка, Селимир и Станислава. Као што видите, сви смо ми, деца, добили име с почетним словом С, као знак сећања на очевог оца, нашег деду, Сава. Радуловићи су, заправо, из Комана, села које се налази на путу Подгорица–Никшић. У њиховом непосредном суседству су и Бандићи, село моје мајке (рођене Вукадиновић). Мој отац је, као један у ретких из села који је учио какву-такву школу, дошао 1939. године на Цетиње, поставши чиновник Зетске бановине. И ту је остао, оформљујући велику породицу с осморо деце. Ту сам и ја рођен, као седмо дете, трећи, по реду, син, на углу где се секу две улице, Иванбегова и Вука

Мићуновића, на двадесетак корака од Основне школе
Петар II Петровић Њеџиш, у самом срцу овог невеликог града. Тако да нисте много погрешили кад сте рекли да су Радуловићи, бар што се тиче моје уже породице, са Цетиња. У књизи *У сјенку улазим, оче* (1995), у песми *Где Боју се надах*, опевао сам пределе, људе и догађаје који, и данас, живе у мени.

ГДЕ БОГУ СЕ НАДАХ

Наш дом, зраци сунца, сузе,
Што још капљу с трошног крова,

Праг, двориште, башта,
Расуто перје, млеко липовог лишћа.

Куће Радулова, Којичића, Јаблана, Зачира,
Јанковића, Ђоновића, Ражнатовића, Алексића,
Павићевића, Рајовића, Бољевића, Милића –

Стара црквица, где нарицаху,
Пред зору и рањаваху мале душе.

Као на длану, именом твојим блистаху
Снежне падине.

Прашњава улица, Мићуновићева,
Болница Данило Први,
Посланства, Његошев парк
И тринаестојулски,
Први зуб и квака на вратима,

Главица, спирални висови,
Ветар што веје ветров прах –

И ведре лица Ватрогасног дома.
Иванбегова, шираше се и скупљаше.
Као вековечити риђи пламен.

Наш дом, зраци сунца, сузе,
Што још капљу с трошног крова.

Душо моја, где Богу се надах!

Цетиње, август 1994 – Нови Сад, април 1995.

Отац Андрија је био необично господствена, треперећа, фигура, свагда, што би се рекло, у по дана, у по ноћи, у оделу, са штапом, са шеширом на глави. Био је, као што сте предочили, предратни српски песник из Црне Горе, певајући баш онако како су певали српски песници између два рата, првог и другог, који су израстали, најнепосредније, из поетике раног романтизма. Прерано је, због болести, отишао у пензију, као што је, прерано, отишао Богу на исповест; мајка је била домаћица. У Црној Гори, у то време, то је значило носећи стуб који је, у практичном смислу, држао читаву десеточлану породицу. Био је то, у дословно-материјалном смислу, искрено говорећи, истински трауматични живот-борба, у емотивно-психолошком смислу данас га се сећам као комада веродостојног рајског предела који нас је надахњивао, подизао и упућивао ка Оном који, на свом длану,

држи сву творевину. Код Жоржа Пулеа сам, у *Метаморфозама круѿа*, нашао разјасницу о времену и простору којих се сећамо. Простор је, вели он, *неизмерностѿ*, а време *неизмерностѿ која растѿе*. Тако и данас гледам на простор где сам прогледао, на Цетиње – као на *чистѿо ѿпростѿранствѿ*, као на могућност живота да се *слободно, бесконачно, усамљенички исѿуњавамо*. И на време које је прошло, као на вековечито трајање истински *доживљеноѿ ѿренуѿка* будући, данас, лелуја као *сећање или ѿредсказање*.

Прве слике које сам упамтио, и данас, јуре и проگونه једна другу – велико породично гнездо, чести седици (разговори), који су били изазов дечјој души, заводљиви звук гусала, потресна десетерачка јека, верски празници, који су грејали наша срца и чинили нас бољим и из страха и трепета водили ка љубави и Богу. Моја су сећања у знаку времена *живѿѿа које увек ѿиња*, а не у знаку јарких и жестоких тренутака. С овим искуством могао бих да кажем – настајао сам, стасавао, са свим оним бићима, у мени, које сам представљао и које ћу представљати, али и примао, несвесно, но свакодневно, уздарја *наслеђа из властѿѿѿѿих руку*. Данас бих то смело именовао као здраву сумњу да, можда, прошлост, садашњост и будућност имају *истѿо лице, истѿо биће, истѿо време*.

Па, ипак, три догађаја бих издвојио, као део оног мозаика који је градио преосетљиву душу детета. Уз подсећање да се детињство *не суши и не умире*, да се вечно љуљамо у тој колиби, у Очевој колиби, да оно, како време пролази, све више и више, расте у нама.

Најпре, први дан у школи, који сам доживео као губитак дотад успостављеног бескрајног поља слободе. Тај тескобни утисак остао је у мени, без остатка, све до окончања средњошколских дана. Други догађај је смрт сина рођака који је, с нашом породицом, делио кућу у којој смо становали, на Цетињу, будући је његова сахрана, као прво суочење са смрћу, с телом младог човека у завојима, које је беспомоћно лежало у ковчегу, отворила, широм, врата страху, посебно призори језовитог ритуала опраштања. Коначно, остала ми је дубоко урезана у сећање једна жута, искрзана, књига, коју сам, као четрнаестогодишњак, угледао у великој (јединој) спаваћој соби. Узео сам је из знатижеље, јер сам дотад читао само епску поезију и бајке, урањајући у неколико уводних реченица.

Наредних месец дана нисам је испуштао из руку, махом у вечерњим сатима, пре спавања. Толико ми је требало времена да се изборим са књигом на чијим је корицама, латиницом, писало Ф. М. Достојевски *Злочин и казна*. Четири године касније, по окончању гимназије на Цетињу, ошишао сам се до главе, да не бих излазио из куће, борећи се са двадесетак (тек објављених) томова превода аутора с иницијалима ФМД.

Сећам се, дакле, ова три догађаја, као *једне шачке у времену*, верујући да сваки трен и сваки догађај пружају могућност човеку за ново виђење и нови смисао, да је свет *састављен од бесконачно многа мести* и *шренушака*, да људска свест, како вели Нор-

троп Фрај, поима *увек и свуда бескрајно мноґо све-
шов*. Њима бих, сећању на ова три догађаја, при-
дружио сећање на два стабла (липово и трешњино),
која су расла у улици Вука Мићуновића, на почетку
и на крају, сећање на Црквицу (мртвачницу), где су,
йред зору, рађавали *мале душе*, најпосле и сећање на
једно брдо, изнад Цетиња, на Главицу (као и Цркви-
ца, са кратко силазним акцентом), богату скитовима,
коју сам, заверенички, освајао и обележавао, до те
мере да сам један скит сматрао својим; помисао на
њег

отклањала је све страхове, чак и кад ме *лукави*
на злу срећу наводио. (Умало не заборавих на оно
што се не сме заборавити – сећање на јариће, убе-
леле, чедне, који су, у непрекидној радосној игри,
наговештавали долазак бољег света и на кишу суза,
на спознају колико сам рањив, када су, једнога дана,
завршили као основни украс скромног свечарског
стола). У свету детињства, у *основном* свету, ни нај-
усамљеније земаљско биће не може бити усамљено.

Након тога, на првој години студија, у другом се-
местру, у Новом Саду, када сам се, без остатка,
усмерио ка изазовним пропланцима поезије, умрла
је, након дуже, петогодишње, болести, наша најмла-
ђа сестра, Станислава. То је био жесток ударац у
темеље прилично хомогене патријархалне породице.
Наш отац, сав од трепереће душевности, није при-
хватао да је остао без детета. Отишао је за њом за
мање од годину дана, безутешан, што своје најмлађе
дете није отргао из загрљаја смрти. Те 1974. годи-
не сазрео сам, чинило ми се, више него за минулих

двадесет година. У књизи поезије, насталој средином деведесетих година прошлог века, опевао сам опроштај са сестром (Сесџра, у сну) и с оцем (Почивај у миру, оче мој).

СЕСТРА, У СНУ

Поздрављам ње, душо ноћна,
Душо небеске душе,
Душо свих душа.

Још бледе ожиљци шњо везују
Малу азбуку лица?
Прегели – њвоји ѓромови и муње
Мала маховинашја ноћна круна.
Поздрављам ње, сесџро моја,
Сесџро њује,

Анђеле, шњо извлачиш вилинска влакна
И режеш нежне увојке срчане њеџље –
Као ујарак шњо њиња ѓод њејелом
И хрли чудесном ѓламу,
Тако и њи, кад зазими,
И ѓлаву настјани рој сенки,
Из сребрне ојне ноћи
Излазиш ѓремила сесџро.

И као деџе безбрижна, исѓоџиха,
Везеш лиснаџи њејих, расѓремаш небески сѓо.
Поздрављам ње, душо ноћна,
Поздрављам ње, сесџро моја,

Сесѣро шује,
Твој мир, лице које пресеца анђеоски млаз.
Као искушеник ишо пред очевим праћом
Благо додирује вечности и –

Оглази у ноћ.

ПОЧИВАЈ У МИРУ, ОЧЕ МОЈ

Добродошла слаћка вого,
Долазећа вого ишо умиваш језерско праће
И јориш на блајој небеској вајри.
Добродошла радосна вого,
Добродошла божанска вого,
Добродошла чиста језерска ћмино!
Сја твоје осветљено лице,
Раздељена камена кичма,
Владарко, расијна сесѣро –
Твој йлахи ојањ,
Полумрак,
Док, о йодневу,
Чамац пресеца бисѣру језерску вогоу.

Пунијеј часа не беше –
Језеро се мрешка,
Тамносиво и бело рухо корморана
Везиваше варав сневачев видик,
Жукве сћидљиве, истјањене,
А лојуви, с белим и жућим марамама,
Израњаху из воде.
Код Каруча, преохол,

*Застах да уйијем лаки мир исїарења
И обиђем место где пребивају душе.
Као иверје, под њуним ударом ушице,
Расу се једра језерска њоври!*

*Хиџрим њокреџом руке,
Верући се језерским врхом,
Расїарах водени шав,
Заусїих –
Почивај у миру, оче мој.*

Вирїазар, 31. I 1991 – Нови Сад, 30. X 1992.

Кад данас, низ лестве сећања и снова, силазим у себе, у породицу која је била грађена по мери моралистичке и хуманистичке културе друге половине 20. века, рекао бих да, у мом детињству, није било таквих догађаја који би могли, добрано, упослити психоаналитичара, али да елементарно *језиро деїињсїва*, са страховима који су *кроїили*, и радостима које су *храниле* душу детета, и данас живи у мени, у оном делу који гради моју песничку егзистенцију. Дете у нама, континуално, оверава право да сањамо; то детињство, тако живо, тако присутно у нама, ставља нас у ред деце. Гастон Башлар би рекао – *сећајући се, ми сањаримо; сањарећи, ми се сећамо*. Близак ми је песник који је певао да *свєтї њосрђе* и да прошлости дугује што живи у *гну самої себе*. Може се рећи и овако, дајући завршни акценат умноженим отисцима слика властитог детињства, који је у *корену најлейших њејзажа* – да ли се, игде, вели-

ко у мало утапа, као у оном окрајку света где се небо, јарко, пространо, шири и наслања на оштре обронке Ловћена? И који се то мирис може упоредити с божанственим, опојним, мирисом цетињских липа који подиже и разгаљује сваку људску душу. Ето зашто је речено да је детињство *бунар бића* и да *ишестео детињства* расте читавог живота. *Добро гечје срце*, вели Серен Кјеркегор, душа која се развија, дух који се *ошвара*, оверава, без остатка, колико би човек *метафизички узрасио* када би, сваког часа, *гечје* било *његов господар*. Сећајући се свога детињства ми постајемо сведоци који оживљују (и оверавају) своје сећање.

(Умало не заборавих, опет – пре, отприлике, пола века, када сам се, као дечарац, почео осамостаљивати, отишао сам на фудбалску утакмицу Ловћен – Сутјеска. Била је недеља, један од оних пасјих, ветровитих и кишовитих, децембарских дана на Цетињу, када имате утисак да се небо, претеће и затамњено, изобличује и спушта до саме земље. Узео сам, крадом, тек купљени кишобран, који се, у породици, користио у сменама, обукао нове (два дана старе) панталоне. Када је играч Ловћена (Марјановић), постигао победоносни гол (2:1) разбудило се и грунуо прилично покисли стадион на *Обилића њољани*. И ја сам, шћућурен, с кишобраном у руци, радостан, поскочио, једва схватајући да је то искористио јак ветар отевши ми кишобран из руку. Потрчао сам у правцу његове путање лета, покушавајући и сам да раширим крила, пробијајући се кроз

згуснуте редове навијача. Није вредело. Стадион је, још више, оживео, уживајући у непредвидљивом лету кишобрана, мени се, тада, чинило и у мојој муци, све док се није суновратио, закуцавајући се у један од оштећених делова жичане ограде. Покупио сам га, поцепаног и згужваног, некако склопио и упутио према излазу, не чекајући крај утакмице. Био сам мокар од главе до пете, узнемирен, због губитка кишобрана, али сам се усправио и запутио ка (закључаним) вратима стадиона. Није било простора за повратак – очас сам се узверао уз металну капију, покушавајући да избегнем убод гвоздених шиљака (на врху). Баш кад сам помислио да сам се, безбедно, пребацио на другу страну, осетио сам топли млаз крви који се спуштао низ бутину. Висио сам, на трен, у ваздуху, док је шиљак, доброно, пробио платно да бих се, за пет-десет секунди, стрмоглавио (ка земљи), с висине од неких два метра.

Кренуо сам ка кући, прозебао, покисао и постиђен, с поцепаним новим кишобраном и прилично рашивеним новим панталонама. Код куће су ме дочекали отац, мајка, сестре и браћа, збијајући шале на мој рачун, све док нису приметили да нешто није у реду. Пријавио сам, са зебњом, оштећење новог кишобрана, потом и отвор на панталонама, у пределу бутина. Мајка, која је, у породици, била надлежна за (најнепосреднију) примену васпитно-поправних мера очас се нашла близу мене, али је, видевши посекотину, само изговорила – *сам Госџод ше је сачувао!*

Пет десетлећа након овог догађаја, у размаку од пет-шест месеци, суочио сам се с неколико мањих искушења – ујед пса, повреда колена, угануће рамена. О томе сам и разговарао са својим пријатељима. Кад сам владици Јовану (Пурићу), с којим се често чујем, одговарајући на питање о здрављу, пријавио последњи случај пада, на поледици, испред зграде (на Детелинари), у Новом Саду, он је изговорио готово исто што и мајка, пре пола века – *Госјод Вас ойоминье, али и чува!*

Приближавање смисла догађаја који су се догодили у размаку од пет десетлећа оверава већ изречену мисао да су прошлост и садашњост део *истовременој ѿоретика*, односно, да имају *исто лице, исто биће, исто време*, те да се, региструјући *историјске ѿромене смисла*, увек враћамо *основној шачки смисла*).

Господ је, дакле, био милостив према мени – није ми ускратио ударја песничких слика које, најинтензивније, *враћају ореол сећању*. Стога у мојим раним песничким сликама, па и у оним каснијим, христовним, духоносним и знаменосним, пливају *мехурићи дејиньсѿва* и мој песнички сан преузима вредности доживљеног сна. Негде сам нашао да се нико није *излечио* од свога детињства, да оно траје *шоком чѿшавој живоѿа*, да, и док спавамо, у нама дамара дете, односно, да је везаност за завичај нека врста отмене и лепе болести. Свако сећање на детињство оживљује давно-дивне мирисе изнова успостављене гозбе, на којој се указују призори живота *којима бисмо се ойетѿ ѿреѿусѿили*. Да подсетим

и на призоре окрепљујуће хладноће (ја сам децембарско дете), када су, на обронцима Главице, испод снежно-белих наноса, израњале стидљиве главе ви-сибаба, које су нас храбриле и усмеравале ка мирисима пролећа. Сећање на те неупоредиве мирисе пролећа, са заводљивим налетом кисеоника, који ме је, очас, претварао у најздравије дете под капом небеском, сећање је, заправо, на *мирисе деџинџсџива*, који су улепшали моје *касно доба*. Фјодор Михајлович Достојевски вели да је *деџе* које се смеје рајска светлост, *оџкривање будућности* у којој ће човек постати *чисти* и *џросџогушан* као *деџе*. Његови јунаци, Аљоша Карамазов и кнез Мишкин, додају да нема ништа *здривије* и *корисније* од сећања из *родиџељске куће*, односно, да деца, истински, *лече душу човеку*. Данас када, захваљујући Вама, *сањарије деџинџсџива* покушавам узглобити у какву-такву *џо-еџику деџинџсџи*, када, враћајући се успоменама, власти времена које је *суџсџианца бића* у сузама, доводим у питање смисао садашњег тренутка, сећам се, заправо, дечарца дискретно-зачуђеног *надзорника кварџи*, који је, невинно, осмишљавао све оне неупоредиве лепоте распоређене у појасу Цетињског манастира, Владичине баште, Његошевог парка, Зетске бановине, све до, урођеног у брдо, Ватрогасног дома. Из света детињства, у претешком пртљагу сећања, још носим живописни снимак неколико интелектуалних фигура које су градиле културни профил града – Риста Драгичевића, Александра (Леса) Ивановића, Ника (Симова) Мартиновића, браће Вук-

мановић, Јована и Сава, браће Братичевић, Илије и Сава, Милоша Вушковића... Први је био директор Његошевог музеја, историчар-интелектуалац који је, у времену снажних идеолошких стега налазио истинску меру саодноса између савести и разума. Живели смо у његовој близини – отуд и упамћен лик једног од најостваренијих српских прозних писаца друге половине двадесетог века, Данила Киша, његовог сестрића. Други је био веродостојни и утанчани лирски глас, кондензованог и уједначеног песничког опуса. Трећи је био оно што се, на Цетињу, једноставно звало човеком, у најлепшем смислу речи, хоћу рећи да је чинио оно што каже, а казивао оно што чини, што је, тада (данас још више), била велика реткост. Поменуо сам, као истинске представнике отменог (господског) цетињског света, из тих времена, и браћу Вукмановиће, Јована и Сава (један је био историчар, други филолог), браћу Братичевиће, Илију и Сава (професоре француског језика), те Милоша Вушковића, угледног сликара. Живи, наравно делом, због времена у којем је *душа на ђамук чујана*, засенчено сећање и на Владiku Данила, иако се његово име изговарало с великим поштовањем.

Милош Јевтић

Познато је, и основну школу и гимназију учили сте на Цетињу.

Да ли сте полазак у прву школу, у основну школу, доживели као улазак у неки посебан, особен свет, односно у живот који Вам је деловао као почетак, као почетак новог живота?

По чему памтите први час?
Да ли је испунио Ваша очекивања?
Да ли Вас је први учитељ разумео и подржавао?
Такође, какав сте били ђак?
Да ли сте волели да учите?
Колико сте читали?
Шта Вас је, у тим годинама, поред школе, још занимало?
Уопште, која сте задужења, иако млади, себи тада постављали?

Селимир Радуловић

Већ сам рекао да сам први дан у школи доживео као неповратни губитак дотад успостављеног бескрајног (дечачког) простора слободе и игре. Тако је, могло би се рећи, било током читавог мог школовања у основној и средњој школи, све док се нисам докопао факултета и свежег ваздуха слободе, који ми је омогућавао да дишем пуним плућима. Свакодневне обавезе, које је наметала основна и средња школа, убијале су у мени жељу за редовним стицањем знања, узрокујући тескобе с којима сам се тешко носио. Мој се унутрашњи свет опирао крутом суочењу с умртвљеним ритмом незанимљивих садржаја. Покушавао сам, трудио се, али није ишло. Ишао сам тако, с друштвом, као гимназијалац, у Централну библиотеку на Цетињу, да учим, али сам Миљковића, Јесењина и Тагору претпостављао почетним добрим намерама. Када сам дорастао до Ничеа то је почело да подсећа на неку врсту болести. На првој години студија, тада већ у

Новом Саду, у огранку Градске библиотеке у Новом Саду, у Железничкој улици, преко пута главне поште, докопавши се, *нерегуларно* (ма шта то значило), *Воље за моћ*, готово месец дана сам рекао збогом спољном свету.

Било како било, током првога часа, током првога дана, током читавог живота, школа ми је била терет који је угрожавао непрекорачиви простор слободе и игре. Он ми је омогућавао, осећао сам, да, на другачији начин, спознам оно што сам у школи пропустио. У основној школи, код старог учитеља Јована Јаблана, био сам одличан (прва четири разреда), потом врлодобар (друга четири разреда), у гимназији једва довољан, као пример ученика који је, у потпуности, запуштен, полењ и незаинтересован. Из предмета која су ме занимали, који су, делом, пленили моју пажњу (историја, књижевност) имао сам, махом, четворку (максимална оцена за, у целости, несолидног ученика), све остало је било јад и беда (јединица или двојка), свакодневна мука за коју нисам имао решења, коју сам, дословно, и физички тешко подносио. Особито је било болно рано устајање, у гимназији, свакога дана, будући је школа била на километар од наше куће, што је нежни организам танковијастог средњошколца, који се убрзано развијао, тешко подносио. Ожиљци из тог периода су толико дубоки и интензивни да их, с времена на време, пресрећем и данас, у својим сновима. Верујем да вам је сада јасно какав сам био ученик. Никакав, дакле, све до факултета, када сам, добротом почившег Бранислава (Барија) Милошевића, професора

Витомира Вулетића и професорице Марије Клеут, постао студент Филозофског факултета у Новом Саду, одсек за југословенске књижевности, у Његошевој 1 (на старом месту), када је, до пуног изражаја, дошла моја необуздана склоност да време и околности подешавам сагласно властитој мери. Нико ме није силио да, свакога дана, рано изјутра, погубљен, хитам у школу, није било *неоіправданих* часова, нисам теран да читам тзв. *обавезну* литературу, већ сам читао оне књиге које су ме градиле на мој начин. Право је рећи – никада нисам волео да учим, имао сам потребу да читам, да, слободно, играјући се, градим кулу знања по мојој, а не по школској мери. Питате, још, за првог учитеља, да ли ме је разумео и подржавао? Рекао бих да јесте; као педагог старог кова није, то је, понављам, била реткост, давао обавезујуће задатке, већ је у нашим очима тражио (и препознавао) ону драгоцену неопходну меру радозналости.

Шта ме је, поред школе, занимало у тим годинама? Игра, пре свега, фудбал, шах, кошарка, али и дечја надметања карактеристична за то време (кликери, ораси). Био сам, без претеривања, што би рекао мој почивши колега и пријатељ, Вујица Решин Туцић, *иірач у свим іравцима*; имао сам тада утисак да сам, с успехом, могао да учествујем у свакој игри. И ту сам градио по својој мери, увек бирајући најхировитије рукавце хировите реке игре. Нисам волео стриктно-обавезујућа задужења, нити сам их себи прописивао. Тако је и данас – то, једноставно, није примерено мојој природи. И тада сам, као и сада,

осећао у себи борбу двају равноправних бића која се надмећу и боре за своје место под сунцем. Једно ми је наговештавало да сам човек *од срца* и *од душе*, друго ме је опомињало да сам човек *од љосла* и *од разума*; прво ме је опомињало на *све боје свећа* и на уздарја *црној сунца*, друго ме терало да уредно обрађујем свој земаљски врт. И тада сам, као и сада, знао које од тих бића, у које време, господари мојим животом. Стога сам, удишући ваздух земаљски, могао бити и песник и државни чиновник, и песник и директор угледних институција културе. Свако од нас поседује више врста енергије које га, у различитим периодима, воде, кроз живот, свака на своју страну.

Питате, напоследку, шта ме је, у *шим годинама*, *поред школе*, *још занимало*? Волео сам, наравно, да (дискретно) отнем гдекоји стидљиви поглед дела света који је, за мене, у то време, био велика тајна, данас још већа, који је наговештавао да се у неком туђем срцу догађа исто што и у мом срцу.

Милош Јевтић

У мојој студентској генерацији било је више цетињских средњошколаца...

Хвалили су Цетињску гимназију. Поносили су се, истичући да је то најугледнија црногорска гимназија. Шта је Вама све значила и шта Вам је све омогућила једна таква гимназија?

Које професоре памтите?

Селимир Радуловић

У оно време, у праву сте, долази ми у сећање, кружила је прича да је реч о једној од најужорнијих гимназија у ондашњој југословенској федерацији. Мени то, нажалост, ништа није значило. Напротив, свакога јутра сам се, с великом nelaгодом, суочавао с пространим сивим здањем, с неугледним (запуштеним), коровом опасаним, гимназијским двориштем. Nelaгoду је повећавала помисao да је, сваки дан, био само белоdана (не)прилика да се, постиђен, вратим кући, с пуном корпом јединица. Особито ме је озлеђивало јавно читање и оцењивање писмених састава, на часовима књижевности и српскогa језика, јер се изведена оцена, неусклађена с мојим очекивањима, кретала у скромном распону од два до четири. Још већу муку рађало је драматично суочење с оцем, након окончаног школског дана. Питао ме је, обавезно, да ли су ме, у школи, нешто пропитивали и да ли сам добио неку оцeну. Мој одговор је, готово увек, био одричан и, готово увек, осећао сам и душевни и физички бол, јер, очи у очи с њим, нисам могао извагати реалне чињенице весело-невеселе педагогије. Имао сам, скоро до гађења, болно-неотклоњиви осећај кривице; потом је следило кајање које је, такође, било мање очишћујуће, већма оптерећујуће.

Што се гимназијских професора тиче, траје, најживље, сећање на Станка Рогановића, професора историје и латинског језика. Нисам био близак с њим, али се, некако, издвајао, будући га је, његова јуродива нарав, терала на гестове за које сам имао разумевања

и симпатија. Доживљавао сам га као један од оних (раних) елементарних знакова да ноћ није прекрила сву икумену. Имао је, сликовито речено, драгоцену и ретку свест о томе да речи *знам* и *не знам*, свака на свој начин, доприносе лепоти људског света, односно, да су и *знање* и *незнање* дар Божји.

Био је спреман, сваког часа, на исклизнуће, мењајући задату (официјалну) професорску позу. Препознавао сам, рекао бих, у њему, живо, *делујуће*, срце, онај смисао за игру који је и мени био близак и градио ме и као човека и као писца.

Милош Јевтић

Нашли смо податак да сте – као гимназијалац – били један од најбољих младих кошаркаша у Црној Гори.

Како се десило да себе пронађете баш у кошарци?

Да ли сте тада себе у будућности углавном видели као кошаркаша, који би играо у неком познатом клубу, можда и ван земље, или сте замишљали и нека друга ангажовања?

Селимир Радуловић

Вама је, наравно, у опису посла да долазите до ваљаних података. У другом, трећем и четвртм разреду гимназије играо сам, као члан кошаркашке секције *Ловћена*, у јакој републичкој лиги. Био сам, без остатка, посвећен свету кошаркашке игре, живео сам за њу. Поезија је, наравно, била ту негде, али сам смисао за игру и свој будући живот видео у свету спорта. Одлазећи на студије, раних седам-

десетих година прошлога века, веровао сам у своје спортско умеће – видео сам себе, у будућности, као кошаркаша. Било је и контаката, у то време, са два велика кошаркашка клуба, из Београда и Загреба. Када је дошло време за одлуку, као сваки нормални Црногорац, сео сам у воз за Београд, који је, тада, био последња станица свих средњошколаца из Црне Горе, и запутио се према Филозофском факултету. Обесхрабрио ме је непрегледни ред у пространом и хладном холу факултета, тако да сам, месец дана (толико сам имао новца), тумарао, с гимназијским друштвом, булеварима главног града. После тога сам сазнао да сам пропустио јунски рок. Неко ме је, у то време, саветовао да је најбоље да се, привремено, упишем на Филозофски факултет у Новом Саду и да, неколико месеци, тренирам с кошаркашима Војводине – да бих се, потом, вратио у Београд и преписао на Филолошки факултет у Београду. Тако је и било, само што то привремено стање, тих неколико месеци, траје, ево, више од четири десетлећа.

Шта се, заправо, догодило? Већ у септембру-октобру 1973. године открио сам једно занимљиво место у суседству Филозофског факултета – ондашњу култну *Трибину младих* (у Католичкој порти). Почео сам да посећујем књижевне вечери (двапут седмично) и, после два-три месеца, донео сам одлуку да завршим са кошарком и да се посветим факултету и литератури. Већ наредне године, као добар студент и даровити песник и критичар, именован сам за уредника центра за уметност *Трибине младих* и за главног уредника новопокренутог листа студената Филозоф-

ског факултета (*Књижевни билтен*). Двадесетак година након тога постао сам директор те институције која се данас зове Културни центар Новог Сада.

Док вам причам о једном исечку из свога живота присећам се речи Роже Кајоа – *човек иџра кад хоће и џресџаје да иџра кад хоће!* Право је рећи – и кошарка и поезија су део веродостојног света игре, *извор радосџи*, којему се играч *џредаје од свеџ срца*. Део оног света у оквиру којег је разум *несиџуран и неоглучан*, слободног и неизвесног света игре, *да-како и фикџивноџ*, са свешћу о себи као о некој *дру-џој реалносџи*. Као да сам, у себи, изговорио – више не играм у једном *савршено чистџом џросџору*, јер играм *кад желим* и у време у *које џо желим*. И као да ми је лакоћа и гипкост духа омогућила, узев у обзир подразумевајућу сродност између различних игара, да се, кроз тајну прерушавања, преселим у нови простор игре и склоним од успорених и досадних снимака свакодневног живота. И надаље сам, дакле, остао у свету *чистџоџ џрошења времена и енерџије* – где нема ни жетве, ни рукотворине, ни увећаног капитала. *Реџи ми џџо иџраш*, вели Роже Кајоа, *џаг џу џи реџи ко си*. Поезија се рађа у игри и *наџта-вља да живи од облика иџре*, али не као *жива воћка која се одваја од маџере биљке*, већ се *развија у иџри и као иџра* (Јохан Хуизинга). Остао сам, дакле, на свом терену, у простору *слободне акције* коју прихватамо као *фикџивну*, која, без остатка, *обузима иџрача*. Песништво се, валеријевски речено, као *иџра речи и џовора*, изнедрује из простора игре; песнички облици су, заправо, облици игре, језик се, песнички, више

свега, хоће као *језик иїре*. Песништво се рађа у игри и бива *одомаћено* у њој. Сада се, накнадно, не без разлога, позивам на речи Хорхеа Луиса Борхеса (из *Алефа*), који вели да се свака судбина, ма колико *дуїа* и *замршена* била, састоји од једног *їрена*. Тад човек, заувек, *сїознаје ко је*.

Милош Јевтић

Већ смо рекли да је Цетиње Ваш завичај...

Како бисте онима који о Цетињу знају само основне податке објаснили значење и значај Цетиња – и ранијег и садашњег?

Селимир Радуловић

Верујем да разумете, будући да је реч о мом завичају, зашто ми је готово немогуће да на ово питање одговорим хладним информацијским гестом. Један философ вели да свако од нас реч завичај, која припада речима *сенїименїално обојеної вокабулара*, изушћује с приличном мером предужења. Стога је, том *чврстїом їосегу добра и зла, їретїойљеном у вредностї осећања*, неопходно прићи опрезно (Бернард Валденфелс). За ових четири десетлећа, откада сам напустио *аїсолушїно нулїу шачку їросїорне констїїшїуције* (Едмунд Хусерл), уверио сам се колико се у том имену, у речи завичај, укршћују и *їрисностї и шїућостї*. То *сїїнификовано месїо*, тај простор истинског успостављања, садржи и *шалої безавичајностї*. У противном, не би личио на *свешї*, неїо на *маузолеј*. Упитност завичаја је својствена са-

мом доживљају завичаја, иако је, с правом, речено да традиционално структуисана друштва живе, готово без остатка, од порекла. Ако ме, данас, питате где је моје *место рођења*, мој први завичај, оно што је *пасивно добијено*, што је, од других, *предајо у наслеђе*, где се осећам као код своје куће, очас ћу помислити на Цетиње. Тамо сам рођен, тамо сам прогледао и пропевао, тамо сам одрастао, тамо су живели моји родитељи, сестре и браћа, тамо су моји пријатељи из детињства, тамо сам, коначно, провео првих двадесет година живота. Ако ме, пак, питате одакле сам очас ћу рећи из Новог Сада. То је моје *место живљења*, место *учења и рада*, мој *изабрани* (други) *завичај*, простор континуалног обликовања и *смицања*, у којем сам више од четири десетлећа, па је, на извештан начин, разумљиво осећање *нарасћајуће ишчезавања завичаја*. Завичај није, безусловно, тамо одакле неко *пошиче* и где се увек *изнова враћа*, него и тамо где се неко *креће и проишћује*. Ваља подсетити – место порекла сваког од нас је *јединствено место* које се не може изгубити, као што ни своје тело не можемо изгубити. Са завичајем је, наиме, као са пријатељством, будући осећамо *одсуство неког ко није ту*; без такве чежње нема *туђе* за завичајем. Али, да завичај може постати и *пројекциона раван рејресивних напонских изражјења* постало ми је јасно још у најранијој младости. И то ме прати током свих четири десетлећа добровољног изгнанства – кад се *овде* расплињавало у *свуде* и *ниде*, па, изнова, успостављало као *овде*. Завичај је, наравно, више од препознатљивог простора који је у средишту

наше позорности, више од *їрадске четврїи* или *дела шуме којим уїраво шумарамо*; он је, понајпре, нешто што је *стїечено* и за њега је карактеристично, свагда, прекомерно *афектїивно зайоседање*, било да се материјализује као *нарочиїа љубав*, било као *нарочиїа мржња*. Завичај није *игила*, он има у себи *нешїо шїо је избеїнуїо* (Теодор Адорно); као и детињство, у пољу нашег разумевања и тумачења, он је нешто што је, заувек, изгубљено, али свет одраслих, свет сећања, бива обележен овом *їретїїовешћу*. Цетиње које носим у сећању је снимак отменог и лепог призора који се указује радозналом оку кад се, из Будве или Подгорице, спуштате низ *Црну їреду*, поред Ватрогасне чете, Иванбеговом, ка дворцу краља Николе, па, још мало, коначно, ка Цетињском манастиру. Изнад – Орлов крш, Ловћен и небо. Ево тог призора из једне моје песме од пре два десетлећа:

У ДАН КОЈИ ЧЕКАХ

А сјало је лице їрада –

*Пог јуїарњом звездом,
У љейелу стїолећа, враћах се їрешан,
Свом дому од лиїової лииїћа.
Сїезаше ошїри мраз,
Снежnobели љасїиш, јаросно небо,
Кривудаџи љуїељци.*

Учишeљ сѣари, Јован.
Предвече – ѣрозивка, шeшир, очев
Шѣай, ујед кује.
Сѣари двокрилни орман,
Ошвараху кайије їрада.

Беше ѣо час
Кад сасѣављаше се свeш.
И мада се још не заљуљах
У ѣој безбрижној сѣолици, оче,
И ошресах снежне хаљине,
Ту їде їресѣаје Нишѣа –

Кад о заласку сѣиѣох,
Сувих усана, чекаше мали їладник.
Враћам се ѣеби, їладниче мали,
Невољен, нейосѣидан,
По кашичицу, їо ловорову лаж.
Да оштем се увежбаном крешју,
Душе ѣавни.
Ово је дан који чеках –
Јер синови їушјуу и не враћају се!

А ѣо у књијама не їише –

Кад боли
Ни лека ни лекара!

Сваки наратив о прошлости Цетиња своди се, више свега, на наратив о братству Петровића, које је дало пет владика (Данила, Саву, Василија, Петра I,

Петра II), и на наратив о Црногорско-приморској митрополији. За турских времена, када је народ био црква, а црква народ, и у добру и у злу били су *свима све*. Владике и прочелници своје цркве, владари и државници, али и предводници свога народа у жестоким и љутим бојевима. Није без разлога речено да су двојица последњих, Петар I и Петар II, најотменија знамења не само *наше црквене, нећо и наше националне историје*.

Петар I, ратник и подвижник, вероучитељ и законодавац, цркви је служио више од шездесет пет година, а столовао је четрдесет пет година, више од половине свог века. Јеремија Гагић, руски конзул у Дубровнику, писао је да се могао поредити с најбољим *римским и хришћанским ђрелашима у Европи*. Упамћено је како се од манастирског испосника преображавао у ратника, са сабљом у руци, *на бијелом коњу, с ђолим мачем у десној, а часним кршћом у лијевој руци*.

Петар II Петровић Његош, весник и песник српског јединства, остварио је песничко дело упоредиво с најужорнијим песничким домашајима европског романизма. Свети и Равноапостолни Николај Србски га назива *великим ђразником у живошћу срђсћва*, означавајући народну поезију, као *велику душу срђској народа*, његовим јединим и веродостојним претходником. Праотац Јаков се, вели он, само једну ноћ рвао с Богом; Владика Раде не једну ноћ, већ читав живот – са свим силама овога света. Његош је, вели Исидора Секулић, *у Црној Гори и у Срђсћву био и осћао Прометјеј*, па нека сваке ноћи, од заласка

Copyright © 2022 by Селимир Радловић
Copyright © овог издања 2022, ЛАГУНА
Copyright © овог издања 2022, Архив Војводине

ISBN 978-86-521-4981-0 (Лагуна)
ISBN 978-86-6178-008-0 (АВ)

О ПРЕПОРАЂАЈУЋЕМ,
СВЕТОСАВСКОМ,
ЗРАКУ СУНЦА

СВЕТЛОСТ У СВИМ ИРПСКИМ ТМИНАМА И Студеница, и Милеше-
ва, и Жича – све су то
дела, непролазна, светионика српске земље, творца и
надахнитеља свеколике наше духовне ризнице, прво-
престолника, архипастира што следоваше најбољег и
најлепшег од свих синова људских.

И Хиландар, и Кареја, и Ватопед, и Пантелејмон,
и Котлонуш, и Иверон, и Филотеј, и Каракал, и Кси-
ропотам и Лавра, и сви путеви светогорски, у којима
израсташе семе што већ клијаше у Растковом срцу,
кад прелазаше, примивши монашку ризу, као истин-
ски *васѣиѣаник ѣусѣиѣе*, многострадални и плачем
испуњени пут подвижника, па успињање к врху Ато-
са, одакле пуцаше видик на Свету гору, на други дом
његов, духовни – а у даљини, на једној страни Ца-
риград, а на другој Солун – па пећина Светог Петра
Атонског, и бројне *куће ѣиѣине*, кад, Христа ради,
напусти *варљиво шаренило* света, прихвативши ве-
нац Његов, што га исплете уз много зноја и муке, јер
само Бог знаваше меру подвижништва његовога, док
чишћаше душу своју чинећи је стрелом која се про-
бијаше к небу – све то беху путеи *неѣролазне свеѣло-
сѣи у свим срѣским ѣминама*.

И кад одлазаше, кроз врлети зетске и долине
Дукље, на друго поклоничко путовање, из Будве, из
града свога, и из земље своје, где се клањаху свети-

тељу своме, и где чекаше галија да га навезе на широко море, па стигав до стазе Вечног Цара, па у врту Гетсиманском, па стазом Бола до Голготе, у сусрет васкрсењу Његовом, блиставој белини анђела и радости жена мироносница, па уз Гору Сионску, пролазећи кроз понор Христових мука, све до *највишеї врха славе Њеїове*, па се, испуњен радошћу, врати с *месїа Вазнесења у олїар Васкрсења*, прибирајући светла зрна светосавска и онда и данас – све су то непролазни и родљиви плодови наши!

И кад се од Јадрана до Софије и Перника, паљаху светла светосавска, обасјавши духовно рођење краљевића Растка, *нежне їране великої храсїа*, које беше истинско духовно рођење српскога народа, све следујући стопала онога који немаше где главу да приклони, учитеља што на скромним праговима кућерака, у синагогама, на малим градским раскршћима, из лађе, или на обали језера, учаше Галилејце своје, овај велики неимар и ктитор видљивих цркава показао се и као непролазни и неуморни градитељ српске душе.

И кад беше отац и учитељ оцу своме, а овај га благосиљаше, јер га отрже од света таштога, и браћи својој, све мирећи их и уједињујући у љубави великој, једном дарујући круну, а другом живот, и деци и унуцима њиховим, а народ српски разносаше славу његову, овај прави син отачаства, одан престолу и православљу, што *анђелски живљаше, айосїолски їройоведаше и мученички се бораше* и за живота беше *їред їресїолом Творца највећи молиївеник за срїски народ*, пред Царем Вечним, у скромности најве-

ћој, говораше за себе – од свих *последњи и прешинији!* Стога и *Жички Бојовесник* славословљаше да се српски народ *хранио речима њејовим* као медом и да ако ико има право да у време и невреме *закуца на свака срјска врати* и од Срба *шражи жрјву*, онда је *шо Свети Сава* – царски син који је *најусјио* царски *престо* и све земаљске *јочасји* и славу да би Срби-ма донео небеска *бесцен-блаја*. А духовити принчеви српски писаху да је, од њега почев, *слика срјсја* *јуна нашеј* *дивној* *неимарсја*, *зелених* и *модрих*, *надземаљских светлосји* *нашеј* *црквеној* *сликарсја*, *трептавих* *пламенова* *жижака*, крај којих бдију, у ноћи, писци *црнорисци*, ученици *белој Хиландара* и да без тог нашег мудраца, писца и архипастира вероватно наша нација не би постојала.

Беше то један од изабраних Заступника и Даваоца наде и љубави, који је племе своје склањао од заводљиве славе земаљске, чувајући га од привезаности за пролазно, од удовољавања *неудовољивим* и *ненасијим* *прелесјима*, пастир који знаваше – кад се изађе из зидина тела, из непроходних шума и дубоких провалија, из живота кратког, земаљског, који се у Писму непролазном и не назива животом, већ странствовањем, беспутицом кроз земљу изгнанства нашега, и муке наше, кроз земљу страдања и плача – како начинити срце богољубиво од срца грехољубивог, срце чисто од срца сласти! Па као што се Порфирије, Геласије и Ардалион, кроз игру сместише у *место* *шашора* *давној*, и у сузама искреног покајања умише ранији греховни живот, тако и он многе *нишјавне* *шрунчице* *прашине*, из рода српскога, што се раскаја-

ше, претвори у свеце, многе безаконе у праведнике. И утврђиваше их у светлости јеванђеоској, и учаше као синове светлости, и скидаше завесу с очију душе њихове. И мољаше благог и доброг Исуса да опрости *немар наш и немоћ нашу* и да нас све обожи, сложи и умножи. И тај неугасиви и препорађајући светосавски зрак сунца, што се спушташе на све земље српске и сав народ српски, обнављаше се из века у век, светлећи – сад делом непрекорачивог *Осѣрошкої Подвижника*, што нас спасаваше од беда *видовних и невидовних*, сад делом Цетињског Чудотворца, *ѡасѣира и молиѡвеника свеїа срїскоїа и ѡправославноїа*, сад делом Светога и Равноапостолнога Николаја Србског!

КИША КРУПНИХ СУЗА Сад кажем – зар не изнедрих не знајући да сам изнедрио!? Зар не постојох као непстојећи!? И зар не угледах светла дневна, као клонули!? И зар не бежах, као жив, као већ умрли!? Па кад отворих очи душе и искусих зраке светлости, и сетих се речи Искупитељевих, и сазнах за венце победне, на небесима, па, потом, кад се у душу моју удеваше не зраци, не светлост, већ Сунце сâмо, кад се *уселих у Њеїа* и уселих, заједничарећи, *Њеїа у себе*, па и народ свој сад гледајући сутелесником и судиоником Спаситељевим, па, све чувајући се пламена вештаственог, усред светске буке и вреве, допузах до оних што се *оѡраше од свакої їреха*, поставши *бељи од снеїа*, као у речи псалмопојца, што се бораху против прелести као против угљевља ужареног, до *свеїлила боїоизабраних*, што боље од *злаїша оїњем искушана сијају*. Тад дојезди реч апостолска да нисмо своји –

будући куйљени скуйо! И та реч апостолска вођаше ка старозаветном тајновидцу и слици шестокрилих серафима који кружаху око престола, и неућутно славословљаху, покривајући *оїњеним крилима оїњена лица* – страху Божјем! Јер, без страха од Бога лако се остане без Бога самога. И кад год људи залутали загубе путе своје, и кад је *їміна најцрња* а *кривоїуїица најсїрмија*, само се Христос види. Ненасити у уживањима својим, заробљени у привременом кругу нашег биолошког постојања, ми, деца земаљска, застајемо пред недоумицама које нису недоумице, већ застрашујућа празнина у нашем постојању. Јер, видимо свет вештака техничких и силника глобалних, у којем је *захладнела љубав мноїих*, како се, под ударима апокалиптичне казне Божје јарости, гуши у плачу и шкргуту зуба. И видимо ваздух затровани, поља умртвљена, боје загађене, свет који је реч *верујем* заменио речју *мислим*, свет вођен кретом *крви и нерава*, а не светом јеванђеоском истином. И у средишту његовом човека, спутаног мрежама трулежног стицања и земаљске надмоћи, у служби господара прелести, који га, преко чула, тих *враїа душе*, држи у његовој палој природи.

Па ипак, и у сумраку савременог света још светле истине свете хришћанске вере. И шта онда остаје племену завађеном и подељеном, осим да се, изнова, стави под заставу Учитеља и освешћујућег Утешитеља и његовог изванредног Светитеља. И да нашу браћу залуталу, из града Великог Жупана Стевана Немање, што беше *засїуїиник убоїих* и *храниїељ ниїиїих*, и под старост узрасте до Христове љубави, подсетимо:

Ако Господ не сазда дом, узалуд шруда зидара!

И да се, заједно с њима, помолимо Неограниченом Владици људи и станемо уз крст Његов, у односу на који су сви наши крстови мали – јер се нико није попео на небо осим Онај који сиђе с неба, Син Човечји и Син Божји, који је на небу! – да нам оздрави срца оболела, да очврснемо, сазримо и препознамо се у пуноћи духовног раста.

Да се усправимо пред многим данашњим *кукољем зловерја* и невоље овосветске и искушења овозветска прихватимо као највише ударје Божје!

Да реч јеванђеоску испишемо у себи, на таблицама душе своје! Да нас утеши у изгнанству нашем и изведе на *Господње поље жићородно!*

Да се, спасења ради, одрекнемо природе пале и станемо на пут мраку демонском што улази у *затворе враћа очију наших!*

Да научимо давању оне који мисле само о узимању, јер је рука која даје свагда изнад руке која prima!

Да се молимо Светитељу нашем да умоли благог и доброг Исуса да у нас излије *свѣти и пријатни ваздух смирења*, јер је за спасење неопходна велика ревност, велики опрез, велико трпљење, велики разбор. И нема спасења без оживљења!

Да излијемо кишу крупних суза, да се ослободимо уздаха нагомиланих у грудима нашим, да се вратимо *шинеи изјубљеној* и предамо, *заувек, ѣразнину нађену*, и скинемо с душе натрухе полувековне препокорних и преогорчених идеолошких фантазми и препорљивих партијских појама.

Да мисли наше, плаховите, усковитлане, кад помислимо на оне што отварају ране старе, зауставимо и сетимо се грехова својих, јер је кратак пут којим те-
чемо!

И као што дух Светитеља нашег, од Бога послатог заштитника Срба, гледаше, победнички, из света невидљивог, доле, на ватру, на Врачару, надахњујући се речју псалмопојца:

*Шта човек може да ми науди, ако је Господ на
мојој сирани!*

– и опрашташе Синанпаши и, изнова, благосиљше свој српски народ, тако се и ми, излазећи из себе, раскидајући љуску унутар које живимо, молимо за браћу нашу што ослепеше срце своје, за браћу нашу којима пизма безбожништва раслаби чуло истине, за браћу нашу коју савест сопствена гризе, и вуче доле, и изједа им душу њихову отплателу! И ова кап сићушна, верујућа, што се, потихо, излива, нек' не буде *усев на камену*, већ реч која нас обавезује, искупљује и уздиже. Јер, гле, ја посејам *реч ђокајања*, а изниче *реч исјоведана*!

ОКРИЛАЋЕН РАДОШЋУ Као што величину ви-
БОЖЈОМ да очнога и неуклоњиве
блиставе боје сазнајемо кад их укрстимо са светлошћу,
и као што око спавача ревнога не запажа што запажа
око буднога, тако и ја, рођењем, бејак спуштен на по-
приште земаљског странствовања, где ме, у тмини
котлине цетињске, у осами цетињској, као прах засуше

мисли о земаљском напретку и пролазној оследи. Тад не знах да време иде, а плода нема, ни дара земаљскога нема. И дисах тихо, још тише, и о томе певаху анђели небески, а душа се храњаше ваздухом тајанственим. И не знах да је на путу тесном – мало, премало, путника! А као што лађу, без кормилара, таласи бесни љуљају тамо-амо, тако се и изгнаник слаби губи у немиру живота, као слуга истински, нижи од твари сваке. Јер, шта је човек ако не травка неузрасла, него и тело, не душа, него и тело и душа, умивени, кад врху саоме стреме, као и Свесвети, у *Књизи нейролазној*, кад се, крилима дигнув својим, све по трагу Оца, таму распршив, у небеској стани утврди, па, смирен, без гнева, све праштајући, из малог у велики пређе облик и узе што му срце жели и украси се зеленог ловора лишћем. Не знадох да дошљак сам и пролазник, као и отац мој и отац његов, а сви у молби, и да ни на земљи ни на небесима нема јачег оружја од имена Његовог. И да у сну малом, у врховима дрвећа, још има светлости која не залази и речи иза којих сузе теку. И за онај орадошћени зрак Сунца што се спушта на све српске земље и на сав народ српски, кроз векове, који и данас, нејак у свему осим у гресима својим, утамничен и распет, умивајући се њиме, брише сузе уплаканих, утољује бол болних, сједињује разједињене. И у њему лик оног што беше брижни отац скитницама земаљским из племена његова, што се ваљаху путем широким, према крају, пролазницима, странцима на земљи, што беху на путу обманивом, и кићяху се празном славом, помажући им да с душе скину њену одежду, тело, да их, уз Лекара Свесилног, за кога не беше греха неисцељивог, с вером у Њега, и

следовањем Њега, врати на стазу јеванђеоског живота. Лик Светога Саве, од Бога послатог заштитника Срба, *ишо свагда сијаше светим живоим као сунце.*

О њему, пред Савиндан, 1912. године, Никола I Петровић Његош певаше:

*Ка анђео из њедара
божанствених он излеће,
да му рука светиа сади
ио ливади српској цв'јеће.*

*А да нам је она љеиша,
слобода је ресиш мора;
слободи је колијевка
Немањина Црна Гора*

*А да харности укажете
наше књије светој љави
и захвални на вјекове
останете Светом Сави.*

Певао је господар Црне Горе и Брда, одајући по-
част молитвенику и подвижнику, *окрилаћеном ра-*
дошћу Божјом, али и државнику, који је утиснуо пе-
чат своје снажне личности развоју српске мисли и
српске државе. Знао је да одаје почит и оснивачу
српске нације.

Српска православна црква и српска средњове-
ковна држава дело су подвига оца и сина, Светог Саве
и Светог Симеуна, два свеца наше Цркве и два путо-
каза наше националне историје. Зашто не рећи – срп-
ство се одржало до дана данашњег захваљујући ве-

ковном ослањању на традиције најмоћније државе у историји Срба, на традиције српске средњовековне државе. У свему томе, улога Српске православне цркве је немерљива; она је, за ових готово осам векова, била и остала стожер српства! Склад духовног и световног поретка, где је наша Црква била морални коректив власти, а владар био владар са свим хришћанским одликама, део је наше народне, светосавске, традиције. С нама се догодило нешто што је у темељу самога хришћанства: да је Црква постала народ, а народ постао Црква! Цркви, насушној потреби душе народне – стога је народ назвао српском црквом – пошло је за руком да се приближи духу нашег народа и да га, снагом личног примера, уздигне и поведе. Усађујући Христа у *срце и душу српскога народа*, потврђујући апостолску реч да је човечанство једно огромно и разгранато дрво, чији је корен Христос, а да су поједини народи само гране тога дрвета, Свети Сава је, утемељујући Српску православну цркву, свој народ учинио достојним чедом православне породице хришћанства. Држава и Црква су се, временом, за наш народ стопиле у једну целину, као дело препорађајућег народног духа, који је успевао да изнађе пуну меру сагласја између овоземљских вредности и вечних истина, које је проповедала и ваздизала његова Црква. Зато и отац Јустин дужност светосавског свештеника и првосвештеника овако самерава: *кроз временско водићи народ бесмртном и вечном!* Хоће рећи, народне идеале и душе примеравати духу светосавске вечности и бесмртности. Речи Сина Човељег и Сина Божјег, упућене ученицима, *да није до-*

шао да му служи, нећо да служи, и да онај који хоће да буде велики међу њима треба, заправо, да буде слуга, у српско православље уградио је Свети Сава: владајте над српским народом, служећи му, приносећи душу своју за њега! Народна мисао и народне светиње су свагда у обзорју светосавског свештеника и прво-свештеника. Зато је и народни глас, вели отац Јустин, из дубина његових, најотменијих, изнедрио:

*Све је светио и чесѣишио било и миломе Боју ѿри-
сѣиујачно!*

Када је српска држава почела да се урушава, а народ и свештенство да се повлаче у себе, култу Светог Саве и Светог Симеуна придружује се култ косовских јунака и мученика – кнеза Лазара и Милоша Обилића, а вера православна улива у веру Обилића. Чак су и светогорски монаси, мимо утврђеног канонског реда, Милоша Обилића сматрали свецем, па се може рећи да су у средишту косовског мита два народна свеца. У то време свештеник и гуслар били су у истој мисији, као стожери духовног живота оробљеног српског народа. Борба за *крстѣ часни и слободу златну* беше борба за хришћански поглед на свет, али и за свој духовни и физички опстанак. Зато није без разлога речено да су неуништиви и српство и његова држава све дотле док постоји Српска православна црква. А у случају Косова и Метохије показало се тачним да је мит поуздан, под претпоставком да се разуме његов језик. Српски народ је показао да добро разуме језик косовског мита, иако је, у минулом десетлећу, све урађено да се избришу тај језик и

тај мит. И није пристао, да употребим једну староза-
етну слику, да напусти место *шашора давног*, одно-
сно, место рођења свих нас. Јер, шта остаје кад се из-
ађе из зидина тела, из непроходних шума и дубоких
провалија, из живота кратког, земаљског, што се у
Писму нейролазном и не назива животом, већ стран-
ствовањем, беспутицом кроз земљу изгнанства на-
шега? И није ли прича о *небеском бесцен-блају*, која
не мари за уздарје заводљиве славе земаљске и удо-
вољења неудољивим и ненаситим прелестима, у
миту, косовском миту, пронашла идеални контекст!?
Зар нам то и не оверавају речи најумније Српкиње
наших времена да српство није хлеб, нити школа,
нити држава – већ Косово! А *Косово је ѓроб*, вели Иси-
дора, *ѓроб у којему је све закојано, а васкрс иде ѓреко
ѓрובהа!*

КРСТ СТРАШНЕ БОРБЕ Као што је Дух Свети,
преобразујући апостоле, спалио све слабости њихове,
утрејао их и уздигао љубављу Христовом, просветио
их науком Његовом, тако је и најомиљенији светац
српски, с изоштреним срцем за сва дела Божја, по-
дигао светосавску заставу на највишу висину, ује-
дињујући српска племена и дајући српској држави
вишу идеју и смисао. И не само то – кроз Светога Саву
српски народ је, носећи, кроз векове, *крст сћрашне
борбе са својим и с љуђим*, усвојио *јеванђеоску ѓрав-
ду*, сродио се с њом, тако да је она, временом, постала
његово *свакодневно јеванђеље*. Том знамењу светосав-
ском, у *мајци српске Црне Горе*, у Катунској нахији,
стољујући у Митрополији црногорско-приморској,
посебну боју даће двојица од петорице владика из

светородне лозе Петровића – Свети Петар Цетињски и Владика Раде. Први, још за живота светац, од чије клетве су, итекако, зазирали Црногорци, други, пророк ослобођења, апостол и песник српског јединства.

Као *Христѡа оѡ Ирода до Пилаѡа*, *ѡако је и мене звијер звијеру ѡредавала*, вели у једном писму Свети Петар Цетињски, *на ѡрзање за већу моју увреду и ѡоруѡање*. Свагда *на ѡлзу своѡа народа срѡскоѡа*, скупљајући и прибирајући разбијену народну снагу, неуморно мирећи завађена племена, молећи их *на крстѡ и јеванђеље* да опросте крв, да је не намирују крвљу невиних, овај је светомученик управљао уз помоћ ауторитета вере и Цркве, сагласјем пастира и стада, изграђујући духовно братство своје врсте. У знању није заостајао за најугледнијим *римским и ѡроѡшесѡанѡским ѡрелаѡима Евроѡе*, а по храбрости био је раван најхрабријим Црногорцима. Био је и код Височице, и код Љуботиња, с јатаганом у руци, командовао на Мартинићима и Крусима, у војничком оделу, на белом коњу, с голим мачем у десној, а часним крстом у левој руци. И првосвештеник – и јунак!

Владика Раде, *жрец оѡѡара свесвеѡѡија*, не беше само песник српске мисли и витештва, већ и весник српског јединства и српске слоге. *Пушка му бјеше ѡрва забава*, *ѡусле ѡрви учѡшељ*, како бележи Љуба Ненадовић, *срѡска слава ѡрва љубав*, а озвездано небо прва загонетка. А имање, шта беше имање његово? Последња реч умирућег стрица: *моли се Боѡу и држи се Русије!* Био је заточеник *искре ѡајансѡвене*, црквен на свој начин, религиозан на свој начин. Па иако Свети и Равноапостолни Николај Србски вели *да никад ниједан свеѡѡеник хриѡћански није мање рекао о*

*Христѹ, неѣ овај цешински ѣрвосвешћеник, ево крат-
ког и непосредног обраћања из Луче:*

*О, ѣреблаѣи, щихи учищелју,
Слашка ли је свешћа бистра вода,
С источника Твоѣа бесмртноѣа.*

Или, речи из *Тешаменща*, где Владика Раде бла-
годари Богу што га је, духом и телом, украсио на земљи
над милионима:

*Ја на твој ѣозив смирено идем или ѣод твојим по-
ном да вјечни сан боравим или у хорове бесмртне да ще
вјерно славим.*

А у писму Петру Маринковићу вели да је душу
човечју замишљао као тајанствени фокус, која, *иако
се раздвоји од шијела, сине хитром зрачицом и зајали
бесмртни ѣлам нашеѣа вјечноѣа живоѣа и блаженства
на небесима*. Веровао је, за живота, завештајно име-
нујући место свога вечнога починка, на врху брега с
кога му поглед *стиже ѣреко щесних ѣраница малоѣ
Књажевства*, на врху врха, да ће душа његова *врх до-
мовине* лебдети и да ће штитити његов народ. Веро-
вао је у оно у што смо и ми веровали – да ће његов
гроб бити символ његове песме и његове мисли и да
ћемо, гледајући осунчани врх Ловћена, проносити ње-
гове идеје. Његов гроб у Цркви-капели на врху врха,
у суседству облака, надвисио је све остале гробове и
био је чувар националне мисли и путоказ за наше ује-
дињење и ослобођење.

Уместо испуњења завештајне жеље песника и господара Црне Горе да прах његов буде смештен у Цркви-капели Светог Петра Цетињског, коју је, још за живота, 1845. године, подигао себи за гроб, а Црној Гори гранични белег – символ слободе према Аустрији, а коју је 1925. краљ Александар обновио, након сурове војне хрватско-аустријског заповједника Стјепана Саркотића, на врху врхова, ево скоро четири десетлећа, столује паганско-пирамидални самар, чиме је Ловћену одузет карактер *свесрпској свештилишћу*. Тако је, на највишој висини у Црној Гори, откуд се виде понајвише *српске земље и сиње море*, потуњено *ловћенско кандило*, угашена *српска буктиња*, погажена последња жеља владике и господара Црне Горе и навучено проклетство, јер је та велика песникова жалост нама на души!

ШКОЛА БЕЗБОЖНИШТВА За турских времена наоружали смо се знањем патње и Цркве и народа. Педесетогодишња *школа безбожничтва*, када је *душа на ђамук чујана*, која је била заснована на порицању вере, али и традиције, у чијим су основама корени српске православне побожности, опоменула нас је на време раних хришћанских подвижника и мученика. Сетимо се *десећ љутих њоњења*, у три века хришћанства, од којих је прво и последње било најстравичније. Запалимо свеће за све оне подвижнике и мученике који су били изложени великој патњи, увек се молећи Богу. И за оне који су ушивани у коже и стављани пред гладне псе, и за оне који су преливани врелом смолом, и за оне што их бацаху у растопљено олово или кључало уље, и за оне што су стрмоглавце вешали и под

главом палили ватру. И за многе друге. И за Светог Игњатија Богоносца, и за Светог Великомученика Георгија, и за Свету Софију, и за великомученице Катарину и Варвару. И за многе друге. Сви они су, слава им и милост, оверили вековечност речи Сина Човечјег и Сина Божјег да *Цркви ни враћа њаклена неће одолећи*.

И данас наша Црква сагорева у борби за душу српскога народа, још увек *неојраној од крви своје*. Уз вечни наук – народне душе и народне идеале примеравати не духу времена, већ духу светосавске бесмртности и вечности. Отац Јустин би рекао – у свему тражити човека, а у човеку оно што је свето, бесмртно, вечно. Дух Светог Саве Српског, дух Светог Петра Цетињског, дух Светог Василија Острошког, дух Обилића и дух Његоша – то је недељиви крајоугаони камен који одређује меру светости и бесмртности и у данашњој Црној Гори. У мери у којој су они живи – жива је и Црна Гора! А паганско-пирамидални самар на Језерском врху, који је у супротности с канонима Српске православне цркве и Његошевом завештајном жељом, тамна је сенка на лицу савремене Црне Горе.

И на самом крају: иако се пустош савременог света и савременог човека показује самораздирућом и данас је познање Бога *со која осољава свако друго знање*. Али нигде, рекло би се, као у Црној Гори, горки плодови *школе безбожништва* нису оставили толико горких и болних ожиљака. Не подсећам на то, наравно, да бих продубио ране ближњих, већ да бих их зацелио. Зато се и молим да у њих Господ излије *свећи и љиријашни мирис смирења*, да стану уз

светлост *јеванђеоску*, да буду деца *јеванђеоска*. И да сви заједно, прозирући свевидеће око *глобалних илал-нера* који меркају *услугне реионе*, али и варљиво око оних који газдују на имању Господњем у Црној Гори, подсећајући их да је Бог извориште владарева моћи, али само да би штитио свој народ, дочекамо остварење великог сна Владике Рада:

Ја у Пећку Патријаршију, а кнез српски у Призрен!

О ВЕРИ И НАДИ* Књига игумана острошког Јована *Лесћвица шајноводственој иушовања*, у којој се, најнепосредније, укршћују надахнуће, црквена утемељеност и беседнички дар, представља истинску објаву вере и наде у овом обележјеном и обезвереном времену. То је једна од оних ретких књига која, сведочећи језиком вере, обележава да је све око нас и у нама *Око божанско, ѿрозор кроз који нас Бој ѿосмаѿра* и помаже да светлост божанска настани наша срца и наш ум. Реч је о популарном богословском и философском поучнику знања и богопознања који, својом целовитости и конзистентношћу, подсећа на живи и вековечити смисао речи апостола Павла – *Сјећајте се својих Наставника, који вам ѿријовједаше Ријеч Божју; Исус Христос је исти јуче и данас и у вијекове... и са нама је у све дане до свршетка свијета*.

* Јован Пурић, *Лесћвица шајноводственој иушовања*, Цетиње: Цетињски манастир: Богословија Св. Петра Цетињског, Требиње: Манастир Тврдош, Врњачка Бања: Братство Св. Симеона Мироточивог, 2004.

Овај поучник, настао у славу живогa, вечногa и непролазног Бога, позив је душеспасоносни да Он проговори у срцима нашим, у срцима богогладних и боготраживих духова, да се развије Његов *вечни ѿросунчани ѿламен* и да се дело Јединородногa Сина Божјегa, и непостижни златни венац његових заповести, сагледа у свој својој пуноћи. Аутор ове књиге нас, такође, подсећа да није довољно савладати наук савремене цивилизације (стицање знања на основу моћи нашег ума, на основу познања природе око нас), већ да је неопходно испунити се врлином, којом се Бог усељава у нас, врлином светлоносном, богоносном, христоносном – да *будемо свейлостѣ свейу* и да та светлост светли у тами као *свейлостѣ Христѣвоѣ лица*.

Лестѣвица ѿајноводственоѣ ѿушовања је плод двадесетогодишњег богословског и философског труда игумана острошког Јована*. Богословског, како се наводи у *Предѣлову*, јер је од својих *ѿрвих радова ѿправдавао Боѣа Живоѣа, ѿред човеком заборавним и ѿрешим*, и философског, јер је својим живошом и монашким *ѿодвижнишѣвом ѿосѣао сведок ѿправославља за сѣошине верујућих и хиљаде неушврћених у вери ѿправославној*. У њој се налазе његови најранији радови, настали пре два десетлећа, беседе изговорене пригодном обележавања многих годишњица, студије, предавања о основним богословским темама (о светој тајни Евхаристије, о освећењу, о благодати, о све-

* Игуман острошки Јован, потом владикадиоклијски, сада је владика нишки.

шој бањи кришћења), интервјуи, проповеди, чланци, прилози, библиографије, фељтони и, на самом крају, додатак, који се завршава преводом скраћеног текста оца Василија Светогорца, у преводу владике Иринеја.

Као што рекох, својим основним током, у *Лествици шајноводсџвеној љушовања* аутор се држи богословских и философских тема. Једним незнатним делом, не мање успешно, он ће прећи именовани тематски оквир и усмерити поглед на савремени свет који је *љојасио све ламје Божје*, у којем је *блешџав љокров добра љреварна образина љод којом се скрива зли бездан*. Као чувар љивота Светога Василија и његов слуга, *осџрошкој исџочника живе воде*, места на коме је *Бој љројоворио љреко Свешџоја своја*, био је принуђен да, одмерено и трезвено, чувајући Цркву сваке инструментализације, узврати на политичко-патолошке заносе и пркосе Карле дел Понте. На исти начин је, одмерено и трезвено, проговорио о паганском символу на Ловћену, који је изграђен на месту храма цетињског мученика, о гордељивом, замућеном и пропадљивом стању свести у *малој искри славеносербске вољносџи*, како је Св. Петар Цетињски називао Црну Гору, или, пак, о свеколикој девастацији Цетиња, *срџској љочивала*, како се негда говорило.

Христовођена и богонадахнута мисао игумана острошког Јована, уобличена у наслову *Лествица шајноводсџвеној љушовања*, најнепосредније разлиста на из њега, која нас укрепљује у врлини, учи нас да је свет *школа словесних душа и училишџе бојојознања*,

да божанска логосна сила води, тајанственим њушевима постојања, све што постоји, ка одређеном свециљу васионе. Зато је и тајна живоћа, подсећа нас аутор, целином књиге, на речи преподобног Јустина Телијског, тако божански узвишена, сложена и дивна, јер је у њој сав Бој Логос, који... разлива своја божанска тајинства и силе, па је тако и животи од врха до дна ... своје врше бојојављање, христојављање. И, надаље – све што живи самом природом својом објављује Христа Боја Логоса, и... без те божанске логике живоћа нема једине божанске теодицеје и сав животи постоје бесмислица, страшна и душеубиствена. Живот за човека значи, још увек смо на трагу речи преподобног Јустина Телијског, а у епицентру Лествице тајновостивеној њушевања, души, логосном светлости зајалењу, одржавајући у светљењу и јорењу оним што је ЛОГОСНО, божанско, бесмртно.

А где је ту човек, у тој шуми чувственој и непролазливој светли, која води до растресања лика човековог, та бојолика круна светла? – као да чујемо глас учених и лукавих питача јерусалимских. С готово сваке странице ове књиге изнедрјује да вера не може да буде прикована за сумњиве чињенице историјског времена, које се њишу и на најмањем поветарцу, да је Бог сила која ослобађа, просветљава и преображава, да је свеколико учење Христово испуњено љубављу, милосрђем, свепраштањем, бесконачном човечношћу, да је хришћанство религија љубави и слободе. Будимо човечни, учи нас игуман острошки Јован, у једној од најнечовечнијих епоха светске историје, јер тако чувамо божанску идеју о човеку и припадамо Црк-

ви Христовој – у којој се Бог рађа у човеку и човек у Богу. И све то са свешћу да су духовне муке најелитнијих модерних духова равне физичким мучењима у средњем веку.

А Свети Никола Кавасила, градећи веродостојно персоналистички став, вели да ништа није толико свето колико човек, *са чијом љриродом се Бої сјединио и љосїао њен заједничар. И нема љої храма, који је љолико светїи колико је светї човек са чијом љриродом је заједничар сам Хрисїос*. Будући је безгрешни Владика, као човек, поднео страдање, а као Бог и Владика ослободио људски род кривице – опет смо у епицентру *Лесївице љајноводсївеної љуїїовања* – држимо се његових уздарја, и као сателесници његови и учесници у његовом животу, чувајмо благодат и не одбацујмо венац који нам је Бог исплео уз много зноја и мука, да наш безоблични и необразни живот задобије свој облик и образ. Ето мисије човека, нашег брата, јер је сваки човек дело руке Божје, будући је из *једне крви сав људски рог*.

Сви текстови сабрани у овом популарном богословском и философском поучнику *одишу Црквом и из Цркве су. Без љовраїка Цркви*, каже се у *Предїовору*, *нема излаза из безизлаза који су људи својим маловерјем сїворили*. И надаље, у једном од интервјуа сабраних у овој књизи, игуман острошки Јован вели да ми *љравославни хришћани знамо да нема љравилної љумачења речи Божје без Свеїїої љредања, без Цркве*, да нам то говоре *светїиїељи Цркве* који су наше највеће богатство. Штујући Божју Цркву, служећи њој и њеном вековечитом поретку, он гради свој живот

на крајеугаоном камену, на оном камену на којем је и апостол Петар саградио своју веру и свој живот – као *чувар светиої ѿрешка Цркве ѿправославне. Ко служи Цркви и храмове обнавља*, вели митрополит Амфилохије, *ѿај душу своју ѿреѿорађа*.

Књигом *Лесѿвица ѿајноводсѿвеної ѿуѿовања* игуман острошки Јован нас подсеђа да нема истинског човека без истинске вере, да нема истинске вере ако није утемељена на основама датим од Бога, на-пајајући нас с вековечитог извора живе воде, из којег извиру потоци Божанске благодати и учећи да *не одбацујемо венац који нам је Бої исѿлео уз мно҃о зноја и муке*.

УЗДАРЈА ДЕМОКРАТСКОГ ЕВРОПОВАЊА

О АТАВИЗМУ ВАРВАРСКИХ Живимо у свету у којем је много оних без **ИНСТИКАТА**

истине у очима – *сувої йраха* што га дижу и носе ветрови лаки. Развратна техничко-меркантилна цивилизација као да је заборавила да је човек дете Божје и да не живи само о хлебу своме. Савремени човек се, добровољно, одрекао свога Оца, претварајући свет у једно потуљено *остърво сирочади*. Изгубивши веру у божанско сједињење, он више не држи у својим рукама читав свет, већ се исцрпљује у трагању за смислом симултаних и симулираних фрагмената. Савремени човек нема више свест о томе да се у њему *секу сви йланови бића*, да смо сви удови једног тела, да је једна заједница, заправо, једна целовита, хришћанска, личност. Савремени човек је човек без равнотеже. Он се, разбијен, фрагментизован, без свести о Богосинству, губећи своју целовитост, наизглед усправан, урушује. Дехристијанизован, потом, дехуманизован, остао је без личности. А личност је, вели Николај Берђајев, дух и само њиме се можемо супротставити идолатрији и демонизму савременог света. Над њим се надвијају ноћ и тама, гасећи његове духовне потенцијале, из њих исијава његов напукли лик; он не жели да буде образ и подобје Божје. А под њим – провалија велика! Али, и у ноћи *сијају звезде и разјорева се светлост*. Од снаге и отпорности хришћанске

духовности зависи судбина савременог света и човека. Савремени човек се спасава, васкрсава, само кроз Христа и кроз тело Христово, јер је хришћанство *једино и последње прибежиште човеково*. Ономе који не пристаје да у име *светске хармоније* жртвује живу *личност* није се тешко определити између осећајне дијалектике Ивана Карамазова и Хегелове *антихерсоналистичке философије*. Објективација духа у историји је, пре свега, *нељудска* и представља одвајање од *унутарње шајне човековој постојања*.

Човек, нажалост, није кључна вредност савременог света. Њега покрећу другачије вредности – вредности опсесивног сна о глобалној моћи, вредности никада довољно умноженог корпоративног капитала, вредности високософистицираних система за масовно уништење, вредности потенцијалних (још неосвојених) ресурса. Свет корпоративног капитализма, у оквиру којег је и Србија, као, мање-више, затавњена мрља, поништава идеју братства и заједништва међу људима, враћајући савременог човека у прошлост, ка Хобсовој *хеуристичкој* форми – човек је човеку вук. Живот у свету корпоративног капитализма је *вучји живот*! А ми – наша криза је суд оздо, али и суд озго.

Можете ли, сагласно томе, да замислите једну собу четири са четири, са спуштеним ролетнама, и у њој, дајте мало, само мало, крила имажинацији, смештен сав српски народ. Свако мало, неко од нас пожели да подигне ролетну да би видео шта се догађа вани, изван собе, хоћу рећи преко границе. И шта се догађа – како се подигне ролетна укажу се обасјана лица

наших североатлантских пријатеља и усрећитеља, али и призори разарања и злочина која су та лица починила у минула два десетлећа. И таман кад би сваки појединачни радознали *шећач* ролетне заустиио да нешто упита, добро организована и размештена редарска служба спустила би ролетну, с опомињућим треском. А шта је он, гледајући призоре савременог евроатлантског раја, хтео, заправо, да пита? Хтео је да пита, најпре, зашто је Србија 1999. онако сурово, дивљачки, бомбардована. Хтео је да пита, дванаест година након убилачког похода чеда самоуништавајућег корпоративног есхатолизма, није ли крајње време да се погледамо у очи, односно, да се уклоне лажни адути из рукава и на прави начин проговори о обескорењености човека с краја миленија, о белоданом нонсенсу западне цивилизације. Хтео је да пита, поводом наших суседа, ту, наомак ролетне, да ли је време помрачило или позлатило речи да све што је *слабо и сћрашљиво није ѿрошиив силе*, а све што је *ѿодло и ѿрабљиво ѿо је уз њу*. И још, као да је тај заробљен поглед, који живи између подизања и спуштања собне ролетне, хтео да пита да ли је и даље на снази начертаније Дина Ачесона, државног секретара САД, с краја шездесетих, *да једна ѿрула јабука може да ѿоквари целу кацу*, односно, да *ишћо је земља сиромашнија, ѿо је оћаснија*. Као да је хтео, у незнању, да, макар на час, себи олакша, да припита да ли је још увек на сцени идеолошки расап којим се доказује недоказиво – да је рат мир, да је слобода ропство, да је зверско бомбардовање хуманитарна мисија, да је тероризам демократија. Хтео је да запита, бацајући, у

неверици, поглед на своје имање, како то да је тако лако, преко ноћи, прекројено и смањено. И, коначно, како то да се историја, по ко зна који пут, поновила, будући се хришћански Запад нехришћански понео према хришћанском Истоку.

Али, као што рекох, ролетна с треском иде доле. Зато се у тој соби, четири са четири, окрећемо себи. И читамо са свог измореног и израђављеног лица, *йрвої и друїої*, све што се може прочитати. Кад погледамо ко је данас у Србији и Европи за Европу, ко је такозвани *евроенџузијасџа*, нормалном човеку се чини нормалним не само да буде такозвани *евроскейџик*, него да сваки пут отпљуне на ту грешну мисао и у себи изговори – далеко ми кућа од ње и од њих! Европа данас станује, најинтензивније, у деформисаним и исправним главама корумпираних бриселских филистара и у једном невиђеном, агресивном, информативнопропагандном моделу, који је раван прљавом информативнопропагандном рату против Србије, деведесетих година прошлог века. Бити данас евраскептик значи бити, у најмању руку, веродостојни Европљанин. Уосталом, зар право на сумњу није у традицији европске духовности и у хоризонту европског модела мишљења!?

Данашња Европа је, готово у целости, она иста Европа коју је темељно растумачио Свети и Равноапостолни Николај Србски. Није без разлога он говорио о *йразнини ума и йусџоџи срца* њенога. Није без разлога говорио о згрбљеној и грешној Европи, о Европи која је отпала од *Оца Свеџлосџи* и призивала знаке демонске! Ми живимо време које је, засигурно,

најболесније у животу европског човека. Ако се сетимо народне пословице која гласи – с ким си такав си, или, пак, речи библијске – с преподобним преподобан, с развратним развратан, онда није тешко погодити какво имам мишљење о савременој Европи и о евроатлантском путу који нема алтернативу. Нема хришћанског начела које није погажено данас у Европи и нема дела Европе, хришћанске Европе, који негује веродостојне идеје Христове Цркве. Европа је одвојила европску децу од Христа и Христа од европске деце. Није на одмет, рекао бих, и данас поновити речи *Жичкої Боїовесника* да се потомци косовских мученика, српски народ, дакле, морају упитати хоћемо ли с Европом, савезницом смрти, с преварном, грабежљивом и таштом Европом, или с Христом, царем вечнога живота!

ЖУТИ НОСЕВИ Прво десетлеће двадесетпрвог века, у којем су се отворено промолили *жуџи носеви*, остаће забележено као један од најсрамнијих периода у новијој српској историји. А последњи четворогодишњи засад (2008–2012), где су узревали сваковрсни горки плодови демократског европовања, остаће упамћен по цунамију који је погазио и побусао и најмању српску травку. Привреда је разорена, економија обесмишљена, народ раскорењен, држава девастирана, лаж преименована у истину, безобзирна крађа у лажни државни пројекат, а *жуџи карџел* и његов газда у доброг пастира који искрено брине о своме стаду, водећи га до заслуженог појила. Вешти у разградњи колико и невешти у изградњи, обавезујуће

речи, држава и државност, народ и отаџбина, претворили су у сувишне и непотребне речи. Живели смо, дакле, у држави у којој је превара хваљена као достигнуће, површна интрига као излив умности, суровост као херојски гест, тренутни и варљиви утопистички лахор као јуриш велике светске буре, речју – у земљи у којој је капа, обавезно, одређивала форму главе, српске птице пливале, српске рибе летеле, баш као европејске птице и рибе. Беше то време у коме је ново прождирало старо, не дајући плода никаква, а горки плодови земаљски имаху превагу над слатким плодовима небеским. Залутали у честару шуме земаљске, под ударом парајуће социјалне какофоније, уверили смо се да је под крстом једнако тешко као и на крсту, препуштајући се смртоносном загрљају површног и себељубивог полусвета, који се, од јутра до сутра, вртео око замишљене (европске) осе, доживљавајући тај чин као властити *aeternum*. А када су се сложиле коцкице да им српска кућа откаже гостопримство, нису се присетили стародневног наука – да не путује онај ко је стар, већ онај коме је дошло време, коме се, изнутра, затворио круг. Као да су ужутела (листопадна) европејска и НАТО деца, властитим крилима покрећући и терајући ваздух под туђа крила, заборавили да мртваци не умиру, већ да их износе. Тако успостављена европевствујућа јавна свест оверила је државно ништавило савремене Србије. Емфизем државности узроковао је продор ваздуха у млитаве мехуриће српских државних плућа, гушећи наш државни организам. Најбоља илустрација беде јавне свести у Србији је дружба неверујућих

аналитичара-превараната, скупљача *мртве колекције њихових доживљаја*. Будући, без остатка, *нећашни*, склони кривотворењу, подешавајући аналитичке справе мери, укусу и интересу владајуће политичке воље, они су се показали као *нечасни* весели педагози, односно, као превртљиви и похлепни трговци, опасни за савремене академске нараштаје. Сагласно нареченом амбијенту, сасвим је разумљива реченица председника Демократске странке, који, у маниру нездравог и незрелог партијашења, поништавајући све оно што га чини логосним, словесним, смисаоним бићем, саопштава да је странка која је обесмислила сваку националну институцију, заправо, национална институција!

ЕВРОПЕЈЦИ-ИДОЛОТВОРЦИ Србија је данас духовна пустиња. Нови, духовно поспали, интелектуално несавесни нараштаји успавани су дијаболичком пропагандом која сипа рушилачки и смртоносни отров. Право је рећи – јавно мњење у Србији је орвелизовано, односно, ворликизовано, односно, американизовано! Ко смо, шта смо, у шта све треба да се претворимо сазнајемо из гестова слугерањске ревности синова клонулих – наше европејске и НАТО деце. У грозници јалове и раздируће сумње ови горделивци, у чијој је души зао дух погасио све зраке савести, доводе у питање и начело слободе. Њихов је заштитни знак неотклоњив процес истинског самослабљења и саморазарања. Није без разлога речено да духовно мртав човек не може имати отаџбину, односно, да душа без духа не може пронаћи отаџбину.

И наша су европејска и НАТО деца заборавила да је слобода вечно начело људског духа, да је дух слобода, извитоперујући начело слободе, тумачећи га као слободу за себе, а ропство за друге, превиђајући, притом, да слободу истински воли не онај који је жели само за себе, већ онај који је истио иако жели за другога. За њих држава не настаје због *лепог живота*, како подучава Аристотел, и не служи *Божјем делу на земљи*, како надахњују свети оци, већ због њиховог лепог живота и похоте у стицању земаљског блага. Јадна наша европејска и НАТО деца – у трци за слободом затурили су истину. Хоће ли их, из духовно незрелог и политички опасног дремежа, пробудити речи великог руског боготражитеља – сазнајте *Истину и Истина ће вас учинити слободним!*

У Србији је много оних који *вуку државни јубер* к себи и на себе тако да он пуца и *цепа се по свим шавовима*. Још је више оних који скривају своје индивидуално националнодуховно лице, не схватајући да само *нишчи пеку хлеб* од попабирчених сувих корица. Онај који има обасјано индивидуално национално-духовно лице, на којем се чита да смо *сви једно*, да су у нашој националној духовној култури сва блага наше отаџбине, зна како да га сачува – и од охоло *националистичке умишљености*, на једној страни, и од неподношљивог *свеизручивачког самојонизавања*, на другој страни. Али човек који нема приступа *духовној води* и *духовном оћу* свога народа раскорењени је изгнаник, суновраћен у мрачне подрумске одаје обезбојеног и обездуховљеног мондијализма. Нема братства у духу уколико се стидиш властитог нацио-

налнодуховног бића. Кад се утврдиш у духу власти-тог народа онда ћеш, на истински начин, разумевати дух других народа. У властитој, родној култури, у љубави неомеђивој, укршћују се и духовност и националност. Хоћу рећи, утврђујући смисао за класичне националне песнике што *доносе радоси сѝиха*, веома лако ћемо утврдити смисао и за старозаветни крик Јова, и за мудроносни загрљај сура, и за неупоредиву германску индивидуално-песничку теофанију. Зато и кажем, још једном – ах, јадни наши европејци-идолотворци, будући *орѝодоксију евројејсѝива* обогашћују измаштаним моделом *инѝернационалне кулѝуре* која је, уствари, *кулѝура ѝрѝовачких ѝуѝника*. Али им је и то мало, па културу социјалног налога, којом се превладава индивидуализам природен култури, која је чедо немачког националсоцијализма и совјетског комунизма, а запатила се и на телу североатлантизма, премештају у живи простор српске културе. Белодан доказ за померање аристократског начела културе ка култури социјалног налога јесте, рецимо, увођење појма *корекѝносѝи* у разумевању, тумачењу и вредновању књижевних дела, што нас враћа у време соцреализма када је идеолошки кључ, без остатка и по задатку, непогрешиво отварао свако књижевно дело.

ДА ЛИ СРБИЈА ПОСТОЈИ ДА За почетак, рекао
БИ БИЛА ЕВРОПА!? бих, да није тешко
 проверити да ли су сви плодови који расту на дуго-
 веком и разгранатом европском стаблу зрели и здра-
 ви, односно, лако је стећи увид да ли је паметно на

Copyright © 2022 by Селимир Радуловић
Copyright © овог издања 2022, ЛАГУНА
Copyright © овог издања 2022, Архив Војводине

ISBN 978-86-521-4980-3 (Лагуна)
ISBN 978-86-6178-007-3 (AB)

О ДУКАТУ С ЛИКОМ
СТАРЦА

Као код њих, сјараца,
Светијорских,
Радујућ се, у Оцу, нашем,
Плачућ за сваким човеком,
Помажућ му молићвама,
А не рукама

ПРОЛОШКА

*Штo око не видје, и ухо не чу,
и у срце човеку не дође, оно
прийреми Бої онима који їа љубе.*

(1. Кор. 2, 9)

ВЕРУЈЕШ ЛИ ДА ПОСТОЈИ БОГ?

1

ерујеш ли да постоји Бог?

Да, Старче!

Јеси ли успео да Га превариш?

Не!

Иди кући, чедо моје, мило, 5
Нек не стаје рука твоја, ни нога твоја.
И нек те греју сва светла,
Што их расу рука, Очева,
И носи лахор, благи, што, кроз шумике, 10
Нежним се јавља гласом.
Јер као што се клас рађа, из зрна голог,
Тако и Царство, Његово, не овде, не тамо,
Већ, у нама, унутра, истиха, стасава.
И као што, у башти Ефтимија, 15
Великог, изнедри педесет цветова, красних,
Кад се огањ појави, као платно,
Разапето, док силазаше с висине.
И море се разли и шуме се
Оденуше лишћем и душа се, неутешна, 20
Предаде плачу, великом.

А хорови птица, цвркутом, нежним,
Вребајућ Му, око,
С једним срцем и с душом једном,
Певаху, док, смирен, трчиш к Њему,
Без трна, у телу, без жалца, у месу, 25
Као пчела која тражи цвеће,
С нектаром, етерским, изобилним.
Да се очистиш, чедо моје, мило.

У травци, нежној, у птици, неуморној,
Што, небом, лети, изнад мора, 30
У човеку клонулом, у љубави Очевој,
Топи се душа наша.

2

та радиш, Старче?

Гледам у воду.

Шта видиш? 35

Зар ти ништа не видиш?

Ништа!

А ја видим, срцем чистим, душом Уплаканом,
Оца, нашега, на небу, звезданоме, 40
У часу кад невидљиво, чедо моје, мило,
Кад се очи отворише,
Сад видљиво бива.

- едном сам, у сну, видео море,
Неописиво, боја, неописивих. 45
- У даљини, уздизао се град, непознати,
С дивним црквама и палатама.
Врх свега, с лишћем, венаца, свежих.
Молио сам, Оца, нашега, да останем у њ.
Тад се, у скиту, оптинском, у келији, 50
Поред иконе Пресвете Богородице, Казањске,
Пробудих. Јастук беше мокар, од суза.
- Сад живим с надом да ћу, изнова,
Посетити Царство, Његово, јурећ тамо
Где је јарам благ и бремене лако. 55

ажеш, постиш! И ми постимо.

Још бдиш! Ни ми не дремамо.

Ти си сиромах!

Ни ми ништа немамо.

Ми се бавимо науком. А ти!?

60

Какву корист доносиш, у невољи, брате!?

Шта ти радиш?

Шта ја радим? Ништа!

Чувам душу своју да је мрак

Не опколи.

65

еси ли видео?

Јесам!

А шта си видео?

Старац се одвојио од кревета
И стао уз Оца, нашег,
Молећ се у ваздуху.

70

**ИЗ СРЦА, НЕЖНА, НЕЖНИХ
СТАНАРА НЕБА**

*Ако умреш ѿре неїо умреш,
нећеиш умреїи када умреш.*

Из гостопримнице
светогорског манастира

1

ко умреш пре него умреш,
Нећеш умрети када умреш
И нећеш, на стражи небеској,
Слушати гласе дивног хора, херува,
С љубављу, великом, уз серафе, крилате, 5
Као и Лука и Клеопа, на путу за Емаус.
Кад се, са собом, измириш,
И небо и земља измириће се с тобом,
Све даљи од душа, гневних,
Под кулом, Силоамском, 10
Све мањи, Оцу узносећ химне,
Као и Велики, што се смањи пред Тивејским,
Ил' Зосима пред Египћанком.
Кад на Њега мислиш, чедо моје, мило, 15
Себе чуваш и лукави те се не дотиче,
Па се, једућ ману четрдесет дана,
Сваки пут, сит наситиш.

итао си ка крову куће Његове.
 Бели зраци, сунцем убољени, успињали су се, 20
 Уз беле лестве, даха белог, што се
 Широо уокруг, из срца, нежног, нежних станара
 Неба. Видео си, на трен, невидљиво, сјај лица
 Деце што бдију, сиротују и сузе лију,
 У кошуљи, белој, јединој, снагу нам дајућ, 25
 Корећ немире наше и несанице наше,
 Кроз зрак, сунчев, гледајућ, као
 Кошута, плаха, кад се следи,
 Пред зверју, помахниталом.
 Тад срце затрепери, у кругу Очевом, 30
 Па, од мрака бежећ, мраком гоњен,
 Гледаш ка доле, ка делу Његовом,
 Пред којим се свијају сва колена,
 Са Сином, својим, с десне стране.
 И све те душе, свете, као реке, тихе, 35
 Притицаху Оцу, нашем,
 Па, од љубави Његове, на земљу заборављаху.

ту, с видиковца, вишњег, где око,
 Унедоглед, лук затеже моћни,
 И цвет, бесмртни, што у песми се заче, 40
 Изнова се рађа, па не вене, водећ те,
 Да не будеш уха глува, нит ока слепа,
 Ваздухом чистим, кад час куцну,
 На све стране, сенке се пружаху,
 Златећ сунца зрак, што, из утробе, излазаше, 45
 Па дарове, Очево, предајеш браћи својој.
 И све, скривено, уз Мојсеја и Илију,
 У хаљинама, белим, у светлости, у слави,
 Стаде у ред. Кад заволиш живот, вечни,
 Нећеш се спотаћи, чедо моје, мило. 50
 Да знаш, кад мреш, да се, кроз сузе, винеш,
 Да ти труд не застрани, у кући, туђој,
 Да окујеш уста своја и душом запеваш.
 Док, с висина, Очевих, још гледаш ка доле,
 Ка делу Његовом, блиставим бродећ путем, 55
 Кроз јата звезда, озвезданих, нађе се код
 Литица, стрмих, које чувају борце, свете,
 Као сведок сенки, благословених,
 Сред гнезда, орловских, избочина, стена,
 Отвора, сред растиња, непроходног, 60
 Груде атоске, плодова дела, златних.

у, где вали се, морски, пеном
 Украшени, о врхове ломе, горске,
 А ветар, силни, у бег тера облаке, кишне.
 Све песме Светих, глас хора, анђеоског, 65
 С Гаврилом и Рафаилом, у галијама, небеским,
 Те дивни пој, Очев, разнесе хуле и сумње,
 Што долазаху с леве стране,
 Скупљајућ, расуто, семе палоадамовско.
 Што се не да лечити, 70
 Ножем се одсеца, чедо моје, мило.
 Као у сну Авве Јефрема, кад лоза, винова
 Израсташе из језика, његовог, с гранама
 Које прекрише читаву земљу,
 А на њој птице, многе, прелећућ 75
 С гране на грану, насићујућ се грождем,
 Њеним, а она рађа све више и више.
 Баш као што се, из крви, нова крв рађа.

итрији од ветра, хитрог,
 У земљу, оземљелу, мајку, велику, 80
 Нестајеш као стрњика, сад сувишна,
 У пламу, након жетве,
 Све лијућ сузе за човеком који не зна
 За Оца нашега. Јадна је душа, његова.
 И бива ти жао, кад листу, зеленом, 85
 На дрвету, без потребе, кидаш
 Петељку, нежну, ил кад се растајеш
 Са цветом, што се, у зору, буди,
 С најлепшим мирисом, својим.

ише немам месѣа, ни сѣреле, ниѣи їрада. 90
 Гневећ се, силно, сад више дежим, неїо їоним,
 А їлув још їлувљи и слеј још слејљи дива.
 Као рода, їусѣињска, ил као врана,
 Ноћна, на зидинама.
 Ишчезнућемо као дим, с мржњом, їакленском, 95
 Као мрак, иза зида, небескої,
 И ја, и војска, вражја, моја.
 О їоме, у їоку речном, са знаком Теїије
 И Океана, у їарїару, мочварном, мрачном,
 И Сїиикса сањаху воде. 100
 Јер, добро у мени, само зло рађа.

ко умреш пре него умреш,
 Нећеш умрети када умреш,
 Већ ће ти мисли, зле, душу салетати,
 Не знајућ кад светла, кад мрачна бива. 105
 Као што дим око трује и смета гледу, чистом.
 Као што се, сећањем на ватру,
 Не греје тело, промрзло,
 Тако ни глава, сплетком затрована,
 Што, у предворју, у немоћи, скакуће, 110
 Па, сред ноћи, лута, тражећ плена,
 Мира не налази.
 Као што су дан и ноћ, топло и хладно,
 Чедо моје, мило, природе нам
 Веселе дар, у кругу вечном, смењујућ се, 115
 Свеће неугасиве, што се пале и гасе.

ко умреш пре него умреш,
 Нећеш умрети када умреш,
 Плашећ се да ти лукави крет не свеже,
 И лажи наметне, 120
 Кад се, из баште, скитске, самотне,
 Запутиш ка стази, уској, по камењу,
 Оштром, између литица и провалија,
 Па не можеш ни напред, ни назад.
 Грабећ јадом, земаљским, 125
 Сад чекаш да сунце, светло, видљиво,
 Мрак поједе.
 Па се чудиш, као и Старац, светогорски,
 Да има људи који питају да л' постоји Бог?
 А о томе пева, син Ћиров, из Урвина – 130
 Ја сам служио, а Старац је појао,
 Као јелен, рањени, пред лицем Оца,
 Са сунцем, у себи, у радости, у милини.
 Кроз њега је Господ подигао душе,
 Многе, а он, као најгори од свих, 135
 Говораше да је отпадак земаљски.
 Дивна суза атонска!

ко умреш пре него умреш,
 Нећеш умрети када умреш,
 Страхујућ пред здањем, Лучоноше, 140
 Што се, са свитом, поноћном,
 Диже на Оца, свога,
 Мислећ да природа је његова
 Да влада, а не да служи,
 Тавним, бојећи, легије тавне. 145
 Већ ћеш, као Онорат, из Фруда,
 Што знаком, крсним, док га, као Мојсеја,
 Вођаше анђео, осени камен, велики,
 Одваљен од литице, велике,
 Што се котрљаше низ падину, планинску, 150
 Претећ да уништи манастир,
 Који се, истог трена, заустави, на стрмини,
 Сведочити о, силној, сили Христовој.
 Као орао, што, пред птићем, секућ ваздух,
 Шири крила, учећ га да лети. 155
 И рећи –
 Не могу да те гледам, свете мој!
 Ни голотиња, твоја, ни гоњења твоја,
 Ни глад, ни мач, ни тескобе глед, што душу цепа,
 Ни дубина, ни висина, ни смрт, смртна, 160
 Понор и бездан, дим и пепео,

Неће нас одвојити од љубави, Оче.
Уз глас, дивни, Старчев –
Куд журиш, чедо моје мило,
Заустави се, Христос ме послао к теби. 165

Ако умреш пре него умреш,
 Нећеш умрети када умреш,
 Кроз зрак, сунчев, гледајућ како путује реч,
 Лажна, ка дрвету што знање га краси,
 Све даљи од непобедивог Авве Пахомија, 170
 Што је молио Оца, нашега, да му сан одузме,
 Како би бдео, и дању и ноћу, не дајућ души
 Да се колеба, да би пали, под ноге, његове,
 И дах, вражји, и стреле вражје, и сва војска,
 И сва, узалудна, трзања, сатанова, 175
 Кунућ и њега, и виђење његово,
 И све смицалице, праха, док се,
 С пеном у устима, без ногу, кривећ руке,
 Гребућ тело своје, по земљи ваљаше.

Copyright © 2022 by Селимир Радуловић
Copyright © овог издања 2022, ЛАГУНА
Copyright © овог издања 2022, Архив Војводине

ISBN 978-86-521-4979-7 (Лагуна)
ISBN 978-86-6178-006-6 (AB)

СЕНКА ОСМОГ ЕОНА

*Тиховайѣљима
ишѣо више мољаху
неїо дусаху*

*Ко само мирише моју биљку,
не познаје је;
а ко је бере само да на њој учи,
иакође је не познаје.*

Фридрих Хелдерлин

ПРОЛОШКА

ош пружаше се и мирисаше дивни дах пролећа,
Па разбуђен, бодар,
Мерих лист сваки, што, за дана земаљских,
Уз зрак стасаваше сунчев.
Као у доба дечачко, што, налик сну, 5
У трен оде, па све, у мислима
Касним, у срцу се радовах свом,
Иако знавах да ту где ми
Дишемо други ће дисати људи
И дух окретни 10
Сменити врлину ревну.
Тад, блажен, спознав невоље своје,
Од Господа преузех дар суђени,
Па се, не наглећ, да грех не починим,
У анђеоском зборећи збору, предах сунцу, 15
Што рађаше се у мени,
Клонећ се злих, јер, с добрим се
Дружећ, знао сам да реч злу
Ветрови зли носе.
Са штапом пастирским, ал' као муза 20
Залогом, треперећ у виру брзом,
Похрлих ка светлости, јутарњој,
Па још опоро потекну вино,
Бујицом речи прикривах разум начети.
Уз нежни додир лахора, нежног, 25

Именовах цвет сваки,
 Питајућ да л' од тог ризница
 Очева пунија бива.
 И чињаше се да, газећ сенку, немирну, 30
 У руци држах и почетак и крај,
 Јер најавих светло што прошара
 Неба лице и, очима многим,
 Јутарњу мотрих звезду. И горех,
 Па продимих, као трава, ужутела,
 И у седу се косу оденух, ал' с надом 35
 Да, смртан, бесмртном ходам стазом.
 За осмог еона, још нерођен,
 С повезом преко очију, без сна,
 Од стрепње до стрепње, држећ се
 Стазе муза, за ваздухом жуђах, 40
 Па се, у страху, страхом, изнова рађах.
 Јер сутра јуче беше, а јуче, кружећ,
 Сад сутра, неизвесно, бива.
 Ако не победиш, душо моја,
 Заустих, на невоље не мислећ, 45
 Пустим се заносећ сном, не тугуј!
 Не часећ часа, за борбу се
 Спремај. И не одступај, ни пред
 Облаком, олујним, знаком ноћним,
 Ни пред дремежом тешким, 50
 Међ сенкама, кад дан и ноћ бивају једно.
 Тад не стишавах срце своје,
 Већ му се предах. И ништа друго
 Нити чух, нити видех.
 Не одступај, душо моја, крени, 55
 Крочи преко, потом се врати.

Јер, ту где се баца семе, преопасно,
 Стасава и плод родљиви, спасоносни!
 И тако се шири језика, немога, пев
 И реч, певљива, отвара као цвет. 60
 И док се година наслањаше
 На годину, а пролеће купљаше
 Снежnobело иверје, ти, у чуду,
 Обараш поглед и у генију стасалом,
 У лати вечној, где дише светлости 65
 Зрак, престаје сећање на лишће,
 Увело, ветар, туробне капи
 Кише, у мисли присној,
 У речи што се дизаше и падаше,
 У радосној песми душе, 70
 Тек суза која, ненадно-заиграна,
 Превари око. А сви гласници Оца
 И сви звуци што долазаху
 Од Свете лире и молитве Свете
 И у надахнуће одевен мирни и светли 75
 Весник. И радост неба, што се,
 Кишом суза, ули у мене,
 И ведре плавет, што се спушташе
 Озго, нежно нас додирујућ,
 Све, све, као једно у свему, 80
 Јави да бејаш у милости Оца
 И да из срца кћери његове
 У срце његово хитах. И у мир преобразни.
 Успињућ се на брег, с изданцима красним,
 Обраслим маховином, дивљом, 85
 И мноштвом вијугавих корита,
 Речних, ка оном што указа се

Оку, у милом наручју Очевом, Крећућ се прошлим, Купећ, гдекоји, лист, заостали – Стајаш на врху, не знајућ Какав дан свиташе.	90
А кад се из сна, опијен зраком Небеским, тргох, у уснама осетих Песме ми крилате дах.	95
И видех да земља буја, зеленом Китећ се травом, и да лишће, На дрвећу, радосни глас пушта. Занемех пред нежним листовима Руже, што збијају се у грму, Пре него расути буду.	100
Као и угљевље, кад у пепео се сели. Тад језик неста и очима не видех ништа. Ах! време, што дајеш и узимаш, Снажећ и слабећ дело своје.	105
Пред природом туђин, Небеснику Теретан, син клонули, у сиви се Сместих људски дан, Не тражећ велико у малом.	
Одагнав, од себе, и стид и част, Опкољен псима, знао сам да души Грешној, на крају, рачун намирен бива, Па се тело у смртни одеваше прах.	110
Стрмом се спуштајућ стазом, Док облаци пролазаху небом, Слеђах камења и корења траг. И не пожелех крика.	115
А небо се, у игри прака, сунчевих,	

Обнови. И у свету, малом, који се,
Као божур, отвараше, нађох сламку велику. 120
Тад оскудну заложих ватру,
Верујућ да још живим
И да се сан не прекида.
И у души видех да лет лептира,
Блиставог, сад бесмртни лет бива. 125

ИСПОВЕСТ ТУМАЧА
ЦАРЕВОГ СНА

*А Израилъ љубљаши Јосифа
највећма између свију синова својих,
јер му се родио ѿод сѣаросѣ,
и начини му шарену хаљину.*

Прва књига Мојсијева, 37, 3

1

га тражиш!?

Тражим браћу своју, са стоком.

Отишли су одавде, јер чух где

Рекоше –

Хајдемо у Дотаим.

5

И одох за браћом својом,

У срце, у човеково.

Уистину, нађох их у Дотаиму.

И дисах, под звездама,

Што никада не залазе.

10

У заклону тихом као да дозвох

Песму хиљадугодишњу, у славу Творца,

Што се купаше у сузи гласова

Људских.

И крунисах долазећу зору,

15

Уз помоћ звезде дивне,

Све мотрећ врт земаљски,

С плодовима и цветовима људским.

И искра се свака огледаше

У оку мом.

20

Тад немили ме потеря усуд,

Па, у води, понорној, хладећ удове

Своје, градих вечну сенку, Очеу.

И за далеки спремах се пут.

усте ли, браћо моја и оче мој,	25
Што сам снио?	
Са зрацима, што блистаху	
Око главе, видех	
Снопље у пољу, ваше и моје,	
Носећ вагу на којој се мери све	30
Што саздано је.	
Ал' мој сноп уста и усправи се,	
Док ваши иђаху унаоколо.	
Поклоних се снопу мојему,	
А сунце се, и месец сјајни,	35
И звезда једанаест, клањаху	
У сијајућем колу.	
 И знах, иако пузах,	
Да из праха се дигох, као и човек,	
Од душе небеске нешто нижи,	40
Богат и када је сиромах.	

ије ли ово онај што зле сне сања!?

Да га убијемо!? Ил' бацимо

У јаму празну!?

Каква је корист ако убијемо брата 45

И крв његову затајимо!?

Наше је тело, брат наш.

Хајде да га продамо!

И продаше ме за двадесет сребрника.

И не склоних се од плама 50

Што гори у братском гневу

И буре што, бришућ, долази.

Осврнух се, у чуду, славећ Оца

Још више.

И души се, наместо плена, надах. 55

Јер, као што детету, сваком, одважност

Даје глас родитељски, тако и мене

Греје и удивљује поглед присни

Сунца небеског.

Тихо се ближећ луци, на извору 60

Седох. Крепих се блиставим плодовима,

Што избијаху из дубине земље.

И тајни се живот листа, убогога,

Порадова води надолazeћој.

И тад свиташе доброј души. 65

родаше ме Исмаиљћанима
 И одведоше у Мисир.
 Тад хаљину моју, брат Рувим,
 Замоочи у крв јагњета
 И посла оцу нашему, 70
 Што тужаше за дуга времена –
 С тугом ћу и у гроб лећи
 Са сином својим!

Као кад пчела, у лугу, с пролећа,
 Што испушта најлепше мирисе своје, 75
 Са цвета купи нектар изобилни,
 За великим жудећ,
 Тако и ја кроз светлост тражих
 Светлост –
 Као кад веран 80
 Међ невернима се нађе,
 С душом безбрижном, вртом заливеним.
 Кад се срце чисти, чедо недоучено,
 И језик се чисти,
 Јер, где је срце чисто и разум је 85
 Чист.
 Као и реч, што, спасавајућ,
 Расте и пење се ка тишини.

ош Господ беше са мном.
 Код дворанина Фараоновог, 90
 Где управљах читавом кућом,
 Све док жена његова, срамотом мојом,
 Не огласи срамоту њену,
 Па допадох тамнице.

И ту где севаху муње, 95
 Где дочекаше ме ланци,
 Не јахах на стихији
 И не осврћах се у чуду.
 И не пропадоше ми двори.

Тумачих снове дворана 100
 Фараонових.

И предах им страх свој,
 И срце, да се не отуђим.
 Јер познаше ме страже анђеоске.
 И мољах се Оцу да не дигне 105
 Своју благу руку од света.

У ваздух се, крил'ма брзим, дигох
 И око се, изнова, преда зраку, дивном,

Сунчевом. И гледах у слова.
Та слова беху звезде, 110
Што, пре и после, даваху исту боју.

ањах чокот, с три лозе.
 И грожђе узри.
 Убрах га, миловах, па исцедих
 У чашу фараона. 115

Иштући молитвом, са земље, у реду за небо,
 Испробах нови занат,
 Журећ да изнесем воде пред жедне.
 Јер не беше ни дана, ни ноћи,
 На време. 120

А жива оста душа моја.

И рекох себи, грејућ душу озеблу –
 Не бој се, чедо, недоучено,
 Док коров за корен хваташ.
 И срце плитко и душу сиромашну. 125
 Само веруј!
 Тад ти и сунце слово бива.

Z

- ри су лозе три дана, самерих.
 Опет ћу бити пехарник фараонов!
 И не заборавих на чедо, недоучено. 130
 Сву ноћ, дугу, која ме к одмору
 Призва.
 Из избе одметничке,
 Певах о снази Творца.
 Као у Ризници истинитој – 135
 Кад уста овога говораху
 С устима онога. И очи овога
 Видеше очи онога.
- О, ти красна, о, молитво,
 О, сузо, јединствена. 140
- У утеси Очевој, заиграх,
 И оне што трепте
 И оне што замреше.
 А стаза којом кренух
 Сећању се отвори. Не сагињах се 145
 И не окретах главу.
 И блиставог се домогах неба.

хлебар је снивао –
 На глави ми три котарице беле.
 И птице јеђаху из свих. 150
 На трен –
 Украшен венцима зеленим,
 С виса, гледах на камен,
 Прах земаљски,
 И сав род грабљиви. 155
 И сунцу не дах да светли,
 Нит звездама да ноћу сијају.
 Јер, вихор Господњи паде на главу
 Залуталом.

 О тиха песмо света, 160
 Кад тераш своје то чини душом
 Целом, слободном.

- ри котарице су три дана.
 Бићеш избачен и обешен, рекох –
 И птице ће јести месо с тебе, 165
 Па ћеш се у глиб ваљати.
 И жива неће остати душа твоја.
 Јер ниси знао –
 Да је, где буја стабљика
 Зелена, и све што истином свањива, 170
 Кућа Оца нашега.
 Зар да говорим, Оче. Дете сам!
 Ил' да се дахом обратим,
 Да сећање цвета и у тишини певам,
 Славећи Те, још више. 175
- Пењућ се уз чисти ваздух неба,
 С ногама у песку, с рукама у ланцима,
 Гледах пространи врт сунчев,
 Даљине и дубине, земаљске,
 С хиљаду радости. 180
 И тиху мудрост биља, па росе,
 Зрака сунчевих, што их упијају
 Нежне сенке музе –
 А у срцу је растао живот
 Тек стасали. Па питах – 185
 Кад оде дан, и година оде, да л' и време,
 Неухватљиво, за звуком одлази.

тако дођох до фараона.
И опет Господ беше са мном.
И јави за добро фараону, 190
Па се не попе смрт
На прозоре моје.
И не залутах, иако сунце,
За дана, залазаше –
Зар да их нахраним пелином 195
И напојим жучи!?

Као што грнчар ревни власти
Има над глином податљивом,
Тако и ја, под ројем златним,
Што над главама нашим виси, 200
Не једох са стабла, што у невреме,
Плод доноси.

ањао сам да из реке излазе седам
Крава дебелих и лепих, па стадоше пасти
На обали. 205

А иза њих изађе седам крава, ружних
И мршавих, каквих не беше у читавој земљи
Мисирској.
И поједоше седам крава лепих и дебелих.

Још чух – 210
Кад нема траве и кошута, у пољу,
Заталасаном, оставља своје младе.

Па, из прашине, дигох реч
Заборављену и у трк се дах.
И не стишавах срце своје. 215

Пред скитом где старац хваташе
Божанске звуке луташе, блажен, дух мој.

*Поздрав мојом руком, Павловом.
Ойомињиѿсе се
мојих окова. Бла҃одаѿи са вама! Амин.*

Посланица Светог апостола
Павла Колошанима, 4, 18

О БЕЛОЈ, БЕЛОЈ, РИЗИ

во љубави! И беле ризе! Ево лица белог.
Тад рађаху се оштри и бели врхови
Планински, гасећ се, па продирући,
У стрме рубове неба.

А срце удараше. Све звезде света 5
Звезданог. Још рађаше се дан.
У души заискрив –

То је он, рекох, Његова љубав бела,
Бела Његова риза, лице бело Његово!
Обасјах свет белим огњем Његовим. 10
И огртач, Његов, бели,
Што га оставих у Троади,
Код Карга.

О ПРАХУ ИЗ
КОТАРИЦЕ АПОСТОЛСКЕ

*У Дамаску намјесник цара Ареїе
чуваше їрад
Дамаск желећи да ме унишїи.*

*И сїусїише ме кроз їрозор у коїарици
їреко зида ше издјеїох из њеїових руку.*

Друга посланица Светог апостола
Павла Коринћанима, 11, 32–33

У НОЋИ ТАМНИЧАРА

Кад срце просто срцу се простом
Отвараше, а човек-путник,
С херувимском песмом,
Дизаше се к небу,
Гасећи хор малих градских пилата. 5

А све се збило за једну ноћ.
Јер Господ отвараше срце Лидији,
У Тијатири, слушкињи служитеља
Његових, што рече –
Уђите у мој дом! 10

Све дрхтећ, павши пред Павла и Силу,
Свештеним кораком заисках
Малу очеву светиљку. И рекох –
Они раде у тами, између зидова света,
Са стражарима света, 15
Са старешином тамнице. И чух –
Тежак је ваздух овога света.

И још –
Не чини себи зла никаква!

О, ДУШО, АПОСТОЛСКА

нежном крилу, Очевом –
С Јелином као Јелин, с Јудејцем као Јудеј.
Са слабима слаб, с јакима јак.
А, у спасу, свима бејаше све.

Да слушах и кад говориш и у души 5
Пливам. И дишем други ваздух,
И сузе не бришем своје.

Па као и син сестре Павлове,
Анђео Господњи, образа сузних,
Са светлом у тамници, 10
Што чуваше апостолов живот,
Да се подигне, одвоји
Од земље и нађе други ваздух.

И као отац Његов да дође у сили.

О ЈЕДНОМ ОД ОВИХ МАЛИХ

ер сабраше се сва срца, стасала,
У гомили – зађе сунце.

И хроми човек, с каменом испод главе,
С вером у исцељење,
Стаде на ноге своје, росећ се 5
Росом небеском.

Јер њему беше упућено –
Скочи, ходај!

У Листри, у блиставо-белој одећи.
Још милости, неизбројивих, 10
Као звезда на небу, као песка
На брегу морскоме.

Као кад се, излазећи из себе,
Теснога, срце рашири, па лаки,
Одлазимо до Очеве воде. 15

У ЛИДИ И САРОНУ

роста душа земаљска,
У Лиди и Сарону, везана за постељу,
Претешку видајућ рану. Болна,
Не на смрт, него на славу Божју.

Проста душа земаљска. 5
Видели су га сви, у Лиди
И Сарону, на небу, где се окрећу звезде,
Кад устаде на Петров позив.
И умножи имање своје.
Као и лист, невини, кад силни га 10
Подиге ветар.

Дете онебесало, што под облаком
Бејаше и кроз море прође.

ПУТНИЦИ ЗА ДАМАСК

Један је видео светлост, други је
Чуо звук, трећи је уснио глас,

Купећи мрву по мрву, са стола, чистог,
Апостолског. И сви чуше реч,
А не видеше никог.

5

Слепи, па видећи, још видећи,
Још слепи. Видећи, брате, слепи.

И сви су видели све – а ништа
Нису чули. Један је видео светлост,
Други је чуо звук, трећи је уснио глас.
А то око не виде, а то ухо
Не чу. И у срце човеково
Не дође.

10

Очију отворених, у греху се открих –
Путници за Дамаск, по вољи ангела
Крилатих.

15

Као што каза Господ.

О ЗДРАВИМ ЗРНИМА УЧЕНИКА

ош једна суза детиња,
По трагу учитеља, у речи апостолској –

У стази других светих, хвалећ, за живота,
Тих малих здравих зрна,
С платом, вечитом, спасоносном. 5

Палећи мале свеће, на путу
К великом сунцу. Кад дишућ,
Усред псалма, дисањем испуниш собу.
И целове дајеш. А из дубине креће
Свемоћна бујица Божја. 10
И ту сакриваш главу.

Јер то је кућа Божја
И то су врата небеска.

О ВОЈНИКУ КОЈИ ГА ЧУВАШЕ

да се помолиш за себе грешнога,
Да Господ, на крилима те дигнув својима,
Не буде широке руке у зао час,

Добра моја сенко, стражарска!

Да ти срце буде спокојно, да се у бег не даш, 5
И душу ти не обузме страх,
Да не туђинујеш, бежећ од лењог слуге.
Јер с људима смртним тако бива.

Као у кажи оног што прелазаше
С гроба на гроб. 10

КАПЕТАН ЋЕСАРЕВЕ ЧЕТЕ

а. Тих двеста седамдесет шест простих душа,
Сужњева на лађи, александријској,
Сви они добише своје зрно соли.
И налет издржаше силни.

А капетан који вероваше кормилару 5
И не знаваше за небеског кормилара,
Не доби исто, јер до уха му не допираше
Истинит глас. И би кушан,
Ал' рече, правога се држећ пута –

Не бој се, Павле, ти мораш изићи 10
Пред ћесара. Ја ћу, клонећ се часова срџбе,
Чувати твоју уцењену главу.

ВОЈНИЦИ КЛАУДИЈЕ ЛИСИЈА

Беше то мирис смрти.
У песми је тутњао, у сплеткама тешким,
Људску плашећи душу.
Први, срца грамзивог, не знаваше ништа
О последњем, а последњи не слућаше 5
Ништа о слави која га чека.

Не носих мач узалуд! Рекох,
Кад ноге умиваш – благовестиш.
Кад издајеш – разапињеш.
И знај да те зло које чиниш налази – 10

Ниси ли ти онај Египћанин
Што се, пре ових дана, побуни
И изведе у пустињу четири хиљаде Одметника.
Или те донеше таласи света, бесни. 15
Хранећ се с младим дрвећа лишћем.

Уместо речи, прастаре давах знаке,
Да магла се разиђе густа.
А ти за великим жудиш,
Брате, мој највољенији, као 20
У речи пророковој –
Да не наиђеш на вука,
Све тражећ овцу залуталу.

ЦАР АГРИПА И ФЕСТОВ НАУМ

ерујеш ли, царе Агрипа, пророцима!?
Знам да верујеш, јер срце се још ломи у теби.
Јер љубав свему верује, свему се нада.

Још мало па ћеш ме наговорити
Да будем хришћанин! 5

Као да ништа није чуо, иако
Срце смекшано беше –
Молићу Бога и за мало и за много,
Да и ти будеш као и ја што сам,
Осим окова ових. 10

Добри мој, Фесте.
Кад се осмелиш, па ти страх
Ни у сну не долази, мирисом дивним
Ношен, а душа ти крилата, рекох –
Овај човек могаше бити спасен! 15

КАЖА РЕТОРА ТЕРТУЛА

Аскајући Фесту,
Што сеђаше на судијском месту,
Расла је кажа о кути друштва,
Дижућ у небеса Клаудија Лисија,
Што, добротом срца, пролећно 5
Дочека сунце –
Његову праведну душу.

Као и Јуда сакати, кад, радујућ се
Мислима ниским, уз дрво,
Оде на место своје. 10

БРАЋА ИЗ ПОТИОЛА

о се не сећа вечне браће из Потіола,
Што, раскрилив душу, мољаху Господа,

И Павла и Луку,

Да остану код њих седам дана.

Као нико из братства Гадаринског.

5

И певаху да су живот и смрт

Једнако доступни срцу људском.

Вечна браћа из Потіола,

Огњу налик, што, у радости прилажаху

Блиставој Очевој руци, хитри

10

У нади, у своју се уздајућ снагу.

АПОЛОНИЈСКА

На дан судњи мајко
Док привијам простирку тавну
Твоју отмену заразу разноси топли ветар.

У зорин цик кад све је ближи час мрења
Сећања расту и дише месечева смола
Његова бесмртна свирка бруји пределом душе.

И ту светкује наша дружба.

А знаш –
Остављаш суво грање
Препушташ плахо робље
Губиш злаћану копчу – божанску правду.

А видиш –
Наше нехајне кретње
Талог праведног гнева
Врело семење ока.

И дуге колоне дуге анђеоске.

На дан сузни старице
Док привијаш стоструки плам
А небеска река увире у твоја недра

У бујици благих стрела
Заискри сестрин лик.

Као душа чиста изјутра
Кад се уз кафу разгали
А светом разлегне судбени удар срца
Као травка кад се испод ноге људске
Стидљиво извије
Тако и ти претиха небеснице
Свикла на дневне заваде
Растерујеш зебњу – запеваш огњени псалам.

И – долази ноћ.

ПРЧАЊ, АВГУСТ

Чвршћи нека је корак твој
Пролазнице који сред ове чисте плавети
Слажеш златне залихе.
И лакша нека је твоја рука
Од клесарева што неопазиле
Гради нови свет.

Шест дана и шест ноћи
Нек облећу твоје тавне легије
Везујући где се кида и дрешећи где се везује.

Чвршћи нека је корак твој
Намернице из чијих груди куља
Сунчана лава и богови што расту
Ту поред тебе
Нек разведре твоје плахо лице
И стргну древне ожиљке.

Ти који свуноћ затежеш вихорне стреле
И витлаш ружиним латицама.
Ти који дању владаш а ноћу зебеш.
Ти који вечно владаш и вечно зебеш.

Чвршћи нека је корак твој
Безимени што разгрћеш златни прах душе

И гладиш браздасту монахову главу
Док са својих бесмртних висова
Даномице светлиш и мрачиш.

Твој огњени посед
Твоја лепљива пупчана врпца
Странче нек чува тајне занебеса
Док са усана отиче песма сиромаша

И – долази ноћ.

СЕСТРА, У СНУ

Поздрављам те душо ноћна
Душо небеске дјеве
Душо свих душа.

Зар тамне ожиљци што везују
Малу азбуку лица?
Пределу – твоји громови и муње
Мала маховинаста ноћна круна.

Поздрављам те сестро моја
Сестро туге

Анђеле што извлачиш вилинска влакна
И режеш нежне увојке срчане петље.

Као угарак што тиња под пепелом
И хрли чудесном пламу
Тако и ти кад зазими
И главу настани рој сенки
Из сребрне опне ноћи
Излазиш премила сестро.

И као дете безбрижна испотиха
Везеш лиснати тепих – распремаш небески сто

Поздрављам те сестро моја
Сестро туге.
Твој мир – лице које пресеца анђеоски млаз

Као искушеник што пред очевим прагом
Благо додирује вечност

И одлази у ноћ.

НОЋНА

Хоће ли и мене
Кад згасне светлости траг
И замре струна лире

Хоће ли и мене
Жреца са дечјом душом
Узети ноћна госпа?

Хоћу ли и ја
У најтиши кутак света
Где све мирише као у сну
Сместити златну душу?

Хоћеш ли и ти зебњо
Као ускршњи дар искићена
Празнити судбени врч?

Или ћеш тајну света
У инат другом Богу
Предати ноћној госпи
Што походи на време!